

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Första Kammaren. N:o 34.

Måndagen den 29 April, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för sammanträdet på förmiddagen.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 17 och 20 i denna månad bordlagda betänkande n:o 11, angående hvitbetssockertillverkningsafgiften.

1 punkten.

Herr Anderson, Albert: Det har icke varit min mening med den motion, som jag väckt och som bevillningsutskottet nu afstyrt, att framkalla någon diskussion om protektionism och frihandel. Jag anser, att motionen och det förslag den innehåller är derför aldeles främmande, och jag hoppas, att bevillningsutskottets ledamöter i denna kammare deri skola gifva mig rätt. Icke heller har det varit min afsigt med motionen att genom en skatteförhöjning söka hämma en loflig näring, som är för vårt land gagnelig, detta så mycket mindre, som jag vid ett föregående tillfälle såväl inom bevillningsutskottet som inom denna kammare yttrat mig till förmån för hvitbetssockerfabrikerna i fråga om beskattningen. Detta var år 1879. Enligt då gällande bestämmelser skulle skatten på hvitbetssockret den 1 juli det året höjas från $\frac{2}{5}$ till $\frac{3}{5}$ af tullen på råsocker. Då framkom ett förslag, att afgiften tills vidare skulle få förblifva vid de två femtedelarne, och orsaken, hvarför jag då förordade detta, var den, att tillverkningen vid hvitbetssockerfabrikerna då var ringa och att det var mycket ovisst, huruvida de skulle kunna kämpa sig igenom de första svårigheterna och huruvida denna fabrikation skulle kunna blifva en för landet nyttig och för dess idkare fördelaktig näring. Då, år 1879, utgjorde hvitbetssockertillverkningsafgiften om-

*Ifrågasatt
höjande af
hvitbets-
socker-
tillverknings-
afgiften.*

*Ifrågasatt
höjande af
hvitbets-
socker-
tillverknings-
afgiften.
(Forts.)*

kring 40,000 kronor; sedermera har den efterhand stigit så, att den under år 1888 uppgick till 544,000 kronor. Detta anser jag innebära ett ojäfaktigt vitsord derom, att denna näring under tiden gått mycket framåt och då uppstår den frågan, huruvida en så billig skatt, som hittills fortfarande kan vara lämplig.

Man må besinna, att dessa två femtedelar af råsockertullen, som nu utgöra skatten på hvitbetssockertillverkningen, i sjelfva verket innefatta ett ganska betydligt premium. Då skatten enligt denna beräkning, såsom jag nyss nämnde, under fjoråret utgjorde omkring 544,000 kronor, så går det premium, som dessa fabriker nu hafva, upp till mellan åtta och niohundredratusen kronor. Frågan är således nu inkommen i ett helt annat skede än den var år 1879. Men säger man denna billiga, denna ringa beskattning är ändå berättigad, därför att den är till fördel icke allenast för hvitbetssockerfabrikerna utan äfven för jordbruket, som deraf hemtar stort gagn; genom hvitbetsodlingen förbättras åkerjorden i hög grad och jordbrukarne kunna bereda sig större inkomst än eljest. Men jag vill fästa uppmärksamheten på, att här äro jordbrukarne producenter och hvitbetssockerfabrikerna konsumenter. De båda stå i förhållande till hvarandra såsom säljare och köpare och priset på varan kommer här, liksom i alla andra fall, att bero på tillgång och efterfrågan. Man må icke inbilla sig, att därför att hvitbetssockerfabrikerna hafva ett så stort premium, som jag nämnde, dessa komma att betala jordbrukaren mera för hans betor. Då skulle icke hvitbetssockerfabrikanterna sköta sig, såsom man säger, affärsmässigt och det är jag fullt öfvertygad om att de göra. För jordbrukarne gäller det således, att hvitbetssockerfabrikerna fortfarande kunna ega bestånd, kunna fortfara med sin verksamhet och jordbrukarne såmedelst kunna fortfara att odla betor och sälja dem, men dermed upphör gemensamheten mellan jordbrukare och hvitbetssockerfabrikanter. Då har man således egentligen att göra med näringen ensam, och jag håller före och är fullt öfvertygad om, att det stora premium, som desse hvitbetssockerfabrikanter nu hafva, icke längre bör få fortfara. Det kan ju vara en sanning, att man vill skydda näringen, och jag vill visst icke sätta mig deremot, men vi hafva också andra sockerfabriker än hvitbetssockerfabrikerna och dessa äro icke på långt när i samma mån skyddade som de senare, och jag kan icke inse att man skall göra så stor skillnad mellan dessa två slag af sockerfabriker.

Jag har föreslagit skattens förhöjning från två till tre femtedelar af tullen på råsocker. Efter den tillverkning, för hvilken skatt utgick 1888, skulle detta för statsverket medföra en ökad inkomst af något öfver 270,000 kronor. Detta är en inkomst, som för staten icke är alldeles föraktlig eller bör förbises. Det är en hvar af herrarne bekant, huru man här, i fråga om utgifter, spar och räknar på ett eller annat tusental kronor. Det vare långt från mig att klandra detta, men för en god hushållning med statens medel fordras också, att man tillser, att icke staten förlorar sina inkomster på ett sätt, som är i och för sig olämpligt. Det kan väl icke vara skilda meningar derom, att staten bör hafva hvad honom med rätta tillkommer, och därför vågar

jag yrka bifall till mitt i motionen framställda förslag, att tillverkningsafgiften för hvitbetssocker från och med den 1 nästkommande juli måtte höjas till $\frac{3}{5}$ af gällande tullsats å utländskt råsocker af mörkare färg än n:o 18 af den i världshandeln gällande holländska standard.

Jag anhåller om proposition å detta mitt förslag.

*Ifrågasatt
höjande af
hvitbets-
socker-
tillverknings-
afgiften.
(Forts).*

Herr Forssman: Frågan, huruvida denna tillverkning bör underkastas högre beskattning, synes egentligen bero deraf, huru vida industrien kan tåla den högre beskattningen, och äfven utaf den uppfattningen om denna industris framtid och betydelse för landet.

I det första afseendet, nemligen huru vida industrien, för närvarande representerad af fyra sockerbruk, kan tåla en ytterligare beskattning af omkring 250,000 kronor, är ingen utredning af motionärens lemnad. Det synes dock vara det första, som bör göras i denna fråga, att taga reda på, huru vida dessa sockerbruk lemna en nettovinst, tillräckligt stor för att betala den ytterligare ifrågasatta skatten, då billig hänsyn tages till den stora amortering, som dylika etablissement kräfvat, och till deras aktiekapital. Utskottet har icke heller varit i tillfälle att pröfva denna fråga af brist på erforderliga uppgifter. Redan detta har för mig varit en anledning att behandla frågan med största varsamhet, och jag tror, att i allmänhet dylika djupt ingripande åtgärder som förhöjd beskattning på en industri icke böra vidtagas på enskild motionärs framställning. Visserligen har Riksdagen för icke så länge sedan beslutat en förhöjd beskattning på bränvinsttillverkningen och detta på enskild motionärs framställning. Jag ansåg att icke heller denna skatteförhöjning bort ega rum, men det var ju flera intressen, som dervid förenade sig och genomdrefvo förhöjningen. Den frågan var dock vida enklare än frågan om hvitbetssockerbeskattningen, ty bränvin tillverkas här i landet till så stor quantum, att den fullständigt fyller landets behof, och en ökad eller minskad beskattning på bränvin medför icke större eller mindre vinst för tillverkaren, emedan varan afyttras till ett pris, som ungefär motsvarar produktionskostnaden, hvilket alltid blir förhållandet, då den inhemska tillverkningen är tillräcklig att fylla landets behof. Om så kunde blifva fallet med råsockertillverkningen, så funnes, efter mitt förmenande, icke någon anledning att yrka på en högre beskattning. Om man kunde tänka sig, att Sverige kunde frambringa det quantum råsocker, som här behöfs, så tror jag icke det vore skäl att öka hvitbetssockeraccisen, så vidt denna handtering är en för landet naturlig handtering, och jag tror icke, att man kan påstå, att den för de trakter af vårt land, der hvitbetor odlas, är onaturlig. Jag sluter det utaf de resultat, som hvitbetssockerfabrikationen har lemnat. Det har nemligen visat sig, att utbytesprocenten vid de skånska sockerbruken icke särdeles mycket understiger utbytesprocenten vid de tyska. Det är således för mig antagligt, att denna odling, med insigt och omsorg bedrifven, är för de skånska länen naturlig. Men finnes inom dessa län tillräckligt mycket jord för att fylla landets behof af råsocker? Den frågan kan jag icke besvara, men det är en fråga, som med af-

*Ifrågasatt
höjande af
hvitbets-
socker-
tillverknings-
afgiften.
(Forts.)*

seende på det nu föreliggande förslaget är af den största vikt. Jag skulle önska att innan Riksdagen fattar beslut om beskattningens förhöjning eller i allmänhet någon förändring af de vilkor, hvarunder industrien arbetar, om omsorgsfull och fullständig utredning vidtages i syfte att uttröna, om det är tänkbart, att denna industri kan utvecklas derhän, att den kan fylla vårt behov. Hela inporten af råsocker uppgår nu till omkring 28,000 tons eller 4 à 5 gånger så mycket som här produceras. Det är antagligt att för närvarande odlas omkring 7 à 8 tusen tunnland om året med betor. Således för att fylla landets behov, skulle årligen besås åtminstone fem gånger så mycket d. v. s. 30 à 40 tusen tunnland. Men jorden bär icke betor mer än hvar tredje eller fjerde år, och skulle för att landets behov af råsocker här skulle kunna frambringas, således fordras en areal af 1 à 200,000 tunnland jord, som kunde till betodling användas. Men det är icke blott nödvändigt att hafva lämplig jord, utan det fordras äfven ett mycket utbredt jernvägsnät, ty betorna kunna icke med fördel afsättas annat än till mycket närbelägna orter. Odaren måste hafva ett kort afstånd antingen till ett sockerbruk eller till en jernvägsstation. Det är, såsom jag nämnde, icke sannolikt, att denna kultur kan med framgång bedrifvas annat än inom de två sydligaste länen. De försök, som hittills anstalts i nordligare trakter, hafva icke utfallit gynsamt, och det är anledning förmoda, att de klimatiska förhållandena lägga hinder därför på andra orter än i Skåne. Men statistiken visar, att inom de två skånska länen finnes en åkerareal af mellan 11 och 12 hundratusen tunnland, och det är troligt, att på många orter inom Skåne genom en omsorgsfull kultur och beredning af jorden betorna kunna nå den utveckling, som behöfs, för att de med fördel skola kunna användas till sockerfabrikationen.

Jag anser denna fråga vara af allra största vikt, först och främst för de trakter, som äro omedelbart intresserade deraf, men äfven för landet i sin helhet. Att under sådana förhållanden, ensamt på grund af en enskild motion utan nøyaktig utredning föreslå en skatteförhöjning, har jag icke kunnat biträda. Jag är för min del af den åsigt, att om möjligt den ofantligt höga skatt, som för närvarande utgår på socker — 11½ millioner kronor år 1887 — borde i någon mån reduceras. Jag anser detta som ett stort önskningsmål, ty socker är icke blott ett njutningsämne utan ett helsosamt näringsmedel och dess betydelse blir allt större och större. Man har ju till och med velat mäta ett lands civilisation efter dess sockerförbrukning, och i det fallet stå vi ännu ganska långt tillbaka, om vi jemföra oss med andra länder särskildt England. Min uppfattning i denna fråga går således i den riktning, som uttalats af en motionär i Andra Kammaren, att sänka tullen på raffineradt socker och taga bort accisen på betor. Men denna åtgärd är af så allvarlig betydelse, att den icke kan vidtagas utan anvisande af någon annan temligen ymnig skattekälla; och det tjenar ingenting till, att vidtaga en skattelindring utan att göra den så betydande, att den äfven kan märkbart inverka på de mindre konsumenternas utgifter för socker.

En anledning, som äfven utskottet åberopat, att icke nu företaga

en skatteförhöjning, är det ovissa läge, hvori hela denna fråga befinner sig med afseende på skatteförhållandena i andra länder. Det är bekant, att åtskilliga länder hittills åtminstone förunnat sina sockerexportörer ganska afsevärda fördelar. För att minska den häraf för- anledda öfverproduktionen har man sökt åstadkomma en sammanslutning af Europas sockerproducerande länder, till hvilket ändamål en konferens samlats i London. Denna har hittills endast kommit till preliminära resultat, så att åtskilliga magter förklarar sig under vissa förutsättningar vilja biträda konferensens syfte, men några definitiva resultat äro ännu icke uppnådda. Skulle det visa sig, att konferensens bemödanden att borttaga sockerpremierna icke leda till något resultat, finnes all anledning att vara försigtig i denna fråga. Från den förmån, som våra hvitbetssockerfabrikanter hafva och hvarom den förste talaren yttrade sig, bör man nemligen draga de förmåner i form af direkta eller indirekta premier, som andra länders tillverkare åtnjuta. Det är bekant, att när för tre eller fyra år sedan sockerprisen voro mycket låga, hade dessa premier en särdeles afsevärd betydelse. Att det nuvarande mycket uppdrifna sockerpriset, hvilket ställt sockerfabrikanternas affärer i en lysande dager, kommer att fortfara, är ganska ovisst, ty det är möjligt, att detta pris till en stor del har sin orsak i konstlade inflytelser genom konsortier och ringar.

Af hvad som för närvarande försiggår hos oss på detta område, har man grundad anledning att förmoda en ganska stark utveckling af hvitbetssockerindustrien. För närvarande äro två nya bolag under bildning för upprättande af hvitbetssockerbruk vid Helsingborg och Örtofta, och det talas om ännu ett par till. Under sådana omständigheter tror jag, att man bör gå tillväga med den allra största varsamhet, och då jag icke finner, att utredningen i ämnet är sådan, den bort vara, och bevillningsutskottet icke heller kunnat anskaffa en tillfredsställande och tillräcklig utredning, har jag för min del icke för närvarande kunnat biträda motionen. Det är sant, att om det kan ådagaläggas, att industrien kan tåla en högre beskattning, bör denna höjas, och detta medgifver också utskottet i sin motivering, då det på sid. 4 säger, att det icke ansett sig kunna för närvarande tillstyrka bifall.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, tillåter jag mig yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Wallberg: Sedan den föregående talaren haft ordet, kunde jag gerna afstå derifrån, ty han har redan yttrat, hvad jag ville säga. Det är allmänt känt, att när hvitbetssockerfabriker började anläggas i Sverige, hade de att kämpa med ofantligt många och stora svårigheter. Millioner kronor gingo derpå förlorade och det var därför, att man var obekant med förhållandena vid odlingen af betorna och icke hade så goda maskiner som nu, för att uttaga sockret ur betorna. I början af dessa fabrikers verksamhet var det ingen af dem, som genom sina diffusionsmaskiner lyckades utbringa mer än 7 procent socker ur betorna, men nu har man lyckats komma derhän, att man uppnått 10 procent, och detta är ungefär lika mycket som be-

*Ifrågasatt
höjande af
hvitbets-
socker-
tillverknings-
afgiften.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
höjande af
hvitbets-
socker-
tillverknings-
afgiften.
(Forts.)*

torna lemna i länderna söderut. Det synes häraf, att Sverige lämpar sig mycket väl för hvitbetsodling, och jag tror, att hvitbetor kunna med fördel produceras icke blott i Skåne, Halland och Blekinge, utan äfven i Östergötland. Der har visserligen gjorts försök att drifva hvitbetskultur, ehuru det misslyckades, men jag tror icke, att det var de klimatiska förhållandena och jordens beskaffenhet, som vållade detta, utan det var helt andra orsaker, som gjorde, att det misslyckades.

Nu säger man, att dessa fabriker hafva förtjenat mycket penningar, och nu bör skatten höjas. Ja, det kan väl icke vara angenämare än att få höra, att våra etablissement förtjena penningar och blifva i tillfälle att konsolidera sig, för att således kunna möta stora missgynnande konjunkturer. I början arbetade de med ständigt fallande sockerpris, nu är det stigande pris, och det är det, som gör, att dessa fabriker i Skåne lyckats att drifva sin rörelse med fördel. Men det kan åter komma konjunkturer med fallande pris. De hafva äfven den faktorn att dragas med, huru vida skörden blir bättre eller sämre. Ett godt år åstadkommer stor eller hög sockerhalt på betorna, och just 1887 var ett torrt år, då betorna lemnade en sockerhalt, som öfversteg all förväntan. Skulle man nu, i synnerhet då man vet, att under anläggning äro flera nya fabriker, höja skatten? Lyckligt vore om ännu flera anlades, om hvar och en jordegare i sin rayon hade en fabrik, der han kunde lemna sina betor, ty det finnes icke något bättre utsäde, än rotfrukter för att drifva ett intensivt jordbruk. Det är icke nog, att jorden skall djupplöjas och öfvergödas, den skall luckras under hela årets lopp och behandlas såsom ett trädgårdsland, och derigenom blifver jorden så ren från ogräs, så att följande skördar af säd blifva öfver förväntan goda. Derför vore det sorgligt, om man genom en högre beskattning skulle, så att säga, hämma jordbrukets fortkomst. Den föregående talaren har mycket riktigt framhållit det nödvändiga i att icke höja beskattningen på hvitbetssockerkulturen, och jag ber att få sluta med att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Anderson, Albert: Den ärade talaren på stockholmsbänken befarade, att om hvitbetssockerskatten skulle höjas från $\frac{2}{5}$ till, såsom jag föreslagit, $\frac{3}{5}$ af tullen på råsocker, detta kunde varda äfventyrligt för hvitbetssockerfabrikernas bestånd. Jag tror mig i mitt första anförande hafva förklarat, att jag icke har afsett att genom den af mig föreslagna förhöjningen hämma denna närings framsteg och utveckling. Tvärtom önskar jag den, också för min del, allt godt. Deri är jag ense med de båda nästföregående talarne. Att förhöjningen af hvitbetssockerskatten skulle vara en så djupt ingripande åtgärd, som talaren på stockholmsbänken ansåg, tror jag icke är fallet. Ty Kongl. Maj:t har, i enlighet med Riksdagens beslut, redan förut bestämt en stigande skala för skatten å hvitbetssockertillverkningen, och stegringen till $\frac{3}{5}$ skulle hafva inträffat redan 1879, såsom jag förut nämnt. Men i anledning deraf, att tillverkningen då hade vunnit så ringa utveckling, beslöt Riksdagen, att

det skulle få förblifva vid $\frac{2}{3}$, såsom det ännu är. För öfrigt utgör denna skatt icke det verkliga belopp, som hvitbetssockerfabrikanterna betala, ty af bevillningsutskottets eget utlåtande framgår, att den i lag bestämda beräkningen af sockerhalten på betorna är mycket lägre än den verkliga. Den i lag bestämda är 6,25 procent, men under åren 1884—1887 hafva Arlöfs, Säbyholms och Staffanstorps hvitbetssockerfabriker lemnat ett sockerutbyte, som vexlat emellan 8,5 samt 10,18 procent, och medeltalet är ungefär 9,5 procent. Då nu författningen säger, att sockerhalten skall beräknas efter 6,25 procent, så är det tydligt, att hvitbetssockerfabrikanterna äfven deri hafva en stor fördel, och skatten utgör i sjelfva verket icke mer än $\frac{1}{4}$ af tull-satsen å råsocker. Om jag hade kunnat hysa den ringaste misstanke om, att hvitbetssockerfabrikerna icke kunde hafva burit den tillökning, jag föreslagit, så skulle jag visst icke kommit fram med min motion. Men jag har från tillförlitligt håll fått underrättelse, att sockerbruket erhållit stor vinst af sin rörelse, och jag har också fått bekräftelse derpå af den föregående talaren, som yttrade, att de förtjenat mycket penningar. Jag missunnar dem icke detta, men det visar, att de kunna komma ut med att betala eu högre skatt, och jag har till och med från tillförlitligt håll hört, att nettovinsten vid ett bruk förra året uppgick till 50 procent, fastän hela vinsten naturligtvis icke utdelades. Jag huser således icke någon fruktan för att genom höjning af hvitbetssockerskatten, på sätt jag föreslagit — den skulle med hänsyn till den låga beräkningen af sockerhalten komma att utgöra kanske hälften af tullen på råsocker — hvitbetssockertillverkningen komme att lida någon skada. Jag ser tvärt om, lika med talaren på stockholmsbänken, gerna, att denna näring vinner allt större utveckling, och skulle icke hafva något emot, om vi kunde komma derhän, att hvitbetsodlingen vunne den utbredning, att vi icke behöfde införa något utländskt råsocker. Genom nedsättning af sockertullen minskas visserligen betydelsen af det stora premium, hvaraf hvitbetssockerfabrikanterna nu äro i åtnjutande, men missförhållandet kvarstår dock i det väsentliga, ty äfven i sådant fall står hvitbetssockeravgiften fortfarande vid $\frac{2}{3}$ eller, såsom jag nyss visat, i verkligheten på $\frac{1}{4}$ af råsockertullen, och fördelen förblifver således i allt fall oskäligt stor. Hvad nu beskattningsförhållandena i andra länder beträffar, så må det visserligen vara sant, att den fråga, om en traktat för sockerpremiernas bortskaffande, som varit före, ännu icke är afgjord, men det premium, hvitbetssockerfabrikationen har här i landet, är, efter mitt förmenande, äfven i förhållande till de utländska premierna för stort, och äfven om man höjer skatten, på sätt jag föreslagit, så hafva fabrikanterna i allt fall ett så stort premium, att de kunna väl vara belättna. Jag fortfar att yrka bifall till min motion.

*Ifrågasatt
höjande af
hvitbets-
socker-
tillverknings-
avgiften.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr greffen och talmannen i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan derpå att, på sätt herr *Anderson, Albert*, föreslagit, kammararen skulle afslå utskottets hemställan och bifalla hans ifrågavarande

motion, samt förklarade sig anse den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i 1 punkten af sitt betänkande n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår kammaren utskottets hemställan och bifaller herr Andersons ifrågavarande motion.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 62;
Nej — 35.

2 punkten.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Om upphörande af rätten att i vissa fattigvårdsmål fullfölja talan i högsta domstolen.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 20 och 26 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 46, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 49 i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871.

Herr Stråle: Under behandling af ett icke obetydligt antal fattigvårdsfrågor, uti hvilken jag under min embetstid deltagit, har det visat sig, att egentligen två frågor förekommit i fattigvårdsärendena. Den ena är frågan om hemortsrätt, och det måste medgifvas, att det är en juridisk fråga. Den andra är, huru vida fattigunderstöd skall gifvas eller icke, och den synes påtagligen vara af administrativ beskaffenhet, och ännu ytterligare den frågan, i huru hög grad fattigvård skall gifvas. Om ett pund eller om ett halft pund mjöl skall gifvas, det är icke en juridisk fråga. Utskottet har, lika med motionären, tydligen fäst sig vid det första slaget, och särskildt vid de ganska ofta förekommande tvisterna, om ersättning skall betalas af den eller den kommunen, men, såsom det synes mig, icke egnat tillbörlig uppmärksamhet åt det andra slaget af frågor. Grundprincipen i dessa senare frågor är enligt vår gällande fattigvårdslag, dess bättre,

den, att den fattige har icke rättighet att klaga öfver kommunalstyrelsens beslut, men han kan supplicera, han kan anmäla sitt behof hos Konungens befallningshafvande, och denna myndighet kan taga upp frågan, om skäl dertill förefinnas. Svenska folket har sedan urminnes tid varit vant att med sina besvär gå till Kongl. Maj:t, och jag tillåter mig, för min del, betvifla, att svenska folket skulle finna sig belåtet med att, särskildt i detta senare slags frågor, som jag antydt, det definitiva afgörandet skulle ligga hos en mellaninstans och icke hos Kongl. Maj:t. Lika med motionären och utskottet beklagar jag högeligen, att högsta domstolen är öfverhopad med en mängd af fattigvårdsmål, men mig synes, att en ändring härutinnan lättare skulle vinnas derigenom, att besvär från kammarrätten finge gå till Kongl. Maj:t i konseljen, och jag kan icke neka till, att jag anser, att det var ett misstag, då det beslöts, att dessa mål skulle gå till högsta domstolen. Dess tid är så strängt upptagen, att domstolen borde vara befriad från dessa tvister, helst som de i de flesta fall äro jemförelsevis lätt lösta och därför icke behöfves någon skarp juridisk bildning. Deremot äro frågor om fattigvårdsbidrag antagligen mera främmande för dem, som är ut och är in befatta sig med lösningen af juridiska frågor.

Jag yrkar afslag å utskottets förslag.

Herr Claëson: Det förvånade mig, att den föregående talaren motsatte sig denna skrifvelse, då Första Kammaren vid förra riksdagen beslöt en sådan skrifvelse, utan att hvarken den ärade talaren eller någon annan i kammaren då hade ett ord att erinra deremot, och då, efter mitt förmenande, hvad som sedan förelupit icke är en ursäkt för en sådan, om brist på konsekvens vittnande omkastning i tänkesätt. Den anmärkta olägenheten, att högsta domstolen öfverhopats af mål, har icke minskats. Tvärt om har motsatsen inträffat, nemligen att balansen af mål i högsta domstolen stigit. Den var redan vid 1887 års slut stor, men har under 1888 stigit med mer än 160 mål, så att den vid innevarande års början uppgick till öfver 1,000 mål. Hufvudsyttet med denna min motion var det samma, som föranledt mig att väcka en annan motion, den om böter för svarandeparts uteblifvande, nemligen min öfvertygelse, att det är af stor vigt, att icke rättskipningen obehörigen fördröjes i någon instans.

Jag har för att visa, huru ofta högsta domstolen plägar göra ändring i kammarrättens beslut i fattigvårdsmål, genomgått för fem år en redogörelse för de fattigvårdsmål, som derstädes blifva afgjorda i högsta domstolen. Det utgjorde 556, eller i medeltal något öfver 111 om året. År 1885 gick dock antalet upp till 154. Af dessa 556 mål voro blott 61, eller mindre än hvar tionde mål, i hvilka ändring vans. I 6 af dessa mål vet man dock icke, om ändring slutligen skedde eller icke. Man kan därför säga, att ändring vans i ungefär hvar tionde mål. I 28 af de omförmälda 61 målen voro för öfrigt meningarna delade, huru vida kammarrättens utslag skulle fastställas eller ändras. Det är således endast en liten del af de till högsta domstolen inkommande fattigvårdsmål, hvari ändring göres, men efter

*Om upphö-
rande af
rätten att i
vissa fattig-
vårdsmål
fullfölja
talan i högsta
domstolen.
(Forts.)*

*Om upphö-
rande af
rätten att i
vissa fattig-
vårdsmål
fullfölja
talan i högsta
domstolen.*
(Forts.)

den erfarenhet, jag har från den tid, jag sjelf var föredragande i högsta domstolen, och efter hvad andre föredragande sagt mig, har jag kommit till den öfvertygelsen, att i medeltal åtgår för hvarje af dessa fattigvårdsmål till föredragning, handlingarnes läsning, diskussion och justering, drygt $\frac{3}{4}$ timme, så att på hvarje dag icke medhinnas mer än 5 sådana mål. Således var det 1885 trettio hela dagar, eller 5 veckor, som åtgingo för en afdelning af högsta domstolen till behandling af sådana mål. Under tiden fingo andra mål ligga nere och äfven lagförslag vänta på behandling.

Men utom detta syftemål, att vinna en snabbare rättskipning i högsta domstolen, tror jag äfven en vinst skulle ligga deri, att af dessa 556 mål icke 500 utan det ringaste resultat blifvit fördröjda en tid, som i medeltal torde gå till mer än ett år för hvartdera. Att 500 mål af denna beskaffenhet, der det gäller tvister, huru vida en person eller en familj skall tillhöra den eller den socknen, skola utan skäl fördröjas mer än ett år, är i och för sig en sådan skada, att det vore skäl nog till ändring i lagstiftningen. Nu är sagdt, att sådan ändring väl bör ske, men att besvär i dessa mål böra gå till Kongl. Maj:t i statsrådet. Sådant har jag icke vågat föreslå, då fattigvårdsmålen förut tagits från Kongl. Maj:t i statsrådet, och detta då ansågs riktigt, och hvad den föregaende talaren anförde derom, att dessa mål i de flesta fall icke kräfde så stor juridisk skarpsinnighet, tyckes ju tala för, att det bör utan våda kunna öfverlemnas åt kammarrätten att pröfva dessa mål i sista hand. Den får ju i så rikligt mått sysselsätta sig med dessa mål, att det vore märkvärdigt, om kammarrätten derunder icke skulle vinna den erfarenhet, att värfvet i fråga kunde den anförtros. Den statistik, jag framlagt, vittnar ock om, att jag deri icke misstagit mig.

På dessa grunder ber jag att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Andersson, Gustaf: I den socken, jag tillhör, har jag varit ordförande i fattigvårdsstyrelsen i flera år, och har jag derunder fått den öfvertygelsen, att det finnes ingenting så vanskligt som att processa i fattigvårdsmål, ty utgången är mycket tvifvelaktig.

En fördel är dock för kommunerna att få målen afgjorda så snart som möjligt, ty om ett fattighjon skall försörjas af en kommun, till hvilken det i verkligheten icke hörer, så blir det vanligtvis mycket dyrt, och skall ett mål dragas inför högsta domstolens pröfning, går det åt ett par år innan det blir afgjort, hvarför fördelaktigt vore om det finge stanna i kammarrätten.

Jag får derfor yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Stråle: Hvad mig beträffar, bör jag anmäla, att jag icke deltagit i kammarens beslut uti förevarande ärende vid förra riksdagen. Jag var icke närvarande, då beslutet fattades, och det kan ju vara möjligt, att, om jag i dag icke heller varit närvarande, herr Claëson och utskottet hade haft den tillfredsställelsen, att förslaget till äfventyrs äfven nu blifvit bifallet utan diskussion. Hvad sjelfva

saken angår, tyckes talaren på dalabänken hafva förgätit den skilnad, jag nyss uppdrog mellan olika slag af fattigvårdsmål. Frågan om hemorts rätt är en juridisk fråga, men om det gäller att afgöra om fattigvårdsunderstöd skall beviljas eller om beloppet af fattigvård, så är det en fråga, som ibland är ganska kinkig och hvilken icke får bedömas så strängt juridiskt utan mera patriarkaliskt.

Af den ärade motionärens skäl var ett ganska ovanligt, det att blott 9 procent af kammarrättens utslag blifva ändrade af högsta domstolen. Det vill säga, att hvar nionde part skall icke få den rättvisa, som han skulle fått, om målet gått till Kongl. Maj:t.

Jag åberopar hvad jag förut yttrat, att efter min öfvertygelse svenska folket vill gå med sina besvär till Kongl. Maj:t, och jag skulle mycket misstaga mig, om svenska folket skulle finna sig tillfredsstäldt med en förändring, genom hvilken besvärsrätten slutar i mellaninstansen.

*Om upphö-
rande af
rätten att i
vissa fattig-
vårdsmål
fullfölja
talan i högsta
domstolen.
(Forts.)*

Herr Bergström: Såsom den andre talaren i ordningen erinrade, väckte han vid näst föregående riksdag en motion i samma syfte som den nu förevarande. Då i denna motion endast var fråga om en skrivelse till Kongl. Maj:t, hänvisades motionen till ett tillfälligt utskott. Detta tillstyrkte bifall till den samma och hemstälde, att Riksdagen ville i underdånig skrivelse anhålla att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida ej den i 49 § af kongl. förordningen den 9 juni 1871 angående fattigvården förekommande bestämmelse, att ändring i kammarrättens beslut i fattigvårdsmål finge sökas hos Kongl. Maj:t, kunde varda upphäfd samt, om sådant funnes vara händelsen, så skyndsamt ske kunde derom gå i författning. Denna hemställan blef utan föregående diskussion af kammaren bifallen. Talaren har nu förnyat sin motion och till följd deraf, att han framlagt ett bestämdt formuleradt förslag till den ifrågasatta ändringen i fattigvårdsförordningen, har motionen blifvit hänvisad till lagutskottet, hvilket äfven, åtminstone dess pluralitet, i så måtto tillstyrkt bifall till motionen, att utskottet hemställt om aflåtande af en underdånig skrivelse i ämnet. En af reservanterna, utskottets vice ordförande, har jemväl erkänt det angelägna deri, "att åtgärder vidtagas för åstadkommande af en snabbare rättskipning i högsta instansen", och han huser likaledes den mening, "att den enda utväg, som med nuvarande rättegångsordning kan vidtagas för uppnående af detta mål, är att i vissa fall begränsa rättigheten till fullföljd af talan till andra instansen, såsom redan skett med afseende å vissa utsökningsmål och såsom i rättegångsbalken af 1734 års lag är stadgad rörande brottmål, i hvilka enligt gällande lag talan icke får fullföljas hos Kongl. Maj:t af åklagare eller målsegrare", och han anser vidare, "att utan våda en sådan inskränkning i rättigheten att fullfölja talan kunde stadgas beträffande fattigvårdsmålen." Men han har ett egendomligt skäl för sitt afstyrkande, nemligen att den väckta frågan är en organisationsfråga, som bör bero på Kongl. Maj:ts initiativ. Jag skulle snarare vilja säga, att afsigten med motionen är att förekomma uppkomsten af en organisationsfråga, i det motionären åsyftar att åtminstone till

*Om upphö-
rande af
rätten att i
vissa fattig-
vårdsmål
fullfölja
talán i högsta
domstolen.
(Forts.)*

en mer aflägsen framtid undanskjuta den tidpunkt, då högsta domstolen, till följd af ökade göromål, behöfver förstärkas. Man kunde med rätta säga, att det är en processuel fråga, men huru den kan benämnas en organisationsfråga, förstår jag icke.

Jag föreställer mig nu, att denna högt ärade kammare icke lätt-sinnigt fattar sina beslut; och då Första Kammaren sistlidne riksdag godkänt det tillfälliga utskottets tillstyrkande af motionen, lärer väl, så vida icke starkare skäl andragas emot bifall till motionen än de, som hittills blifvit anförda, kammaren äfven nu bifalla den samma.

Den talare, som yrkat afslag å lagutskottets hemställan, har åberopat sin långa erfarenhet i handläggning af fattigvårdsmål, men denna erfarenhet tyckes icke hafva varit tillräckligt lång att låta honom få en fullkomlig inblick i författningarna. Han medgaf, att frågan om hemortsrätt är en juridisk fråga, men han menade på, att frågan, om fattigvårds understöd skall utgå eller icke, vore en administrativ fråga. Deri, synes mig, har han tagit mycket miste. Det är just det utmärkande för 1871 års förordning, att fattigvårdsmyndigheterna äro lagligen förpligtade att i vissa fall bevilja understöd, och att i andra fall det beror på fattigvårdssamhällets barmhertighet att lemna sådant. Förordningens 1 § lyder ju: "befinnes minderårig eller den, som i följd af ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller lyte är oför-mögen att genom arbete förvärfva hvad till lifvets uppehållande ound-gängligen erfordras, sakna egna medel samt underhåll och vård af annan; då *skall* nödtorftig fattigvård honom lemnas." I alla öfriga fall är det öfverlemnadt åt fattigvårdsstyrelsen och, ofvanför denna, åt fattigvårdssamhället att bestämma om fattigunderstöd skall utgå eller icke. Så vidt min erfarenhet räcker, har jag mig icke bekant, att i de mål, hvarom här hufvudsakligen är fråga, eller de inter-kommunala tvistemålen angående ersättning för lemnad fattig-vård, hvilka mål fullföljas från Konungens befallningshafvande till Kammarrätten och Kongl. Maj:ts högsta domstol, någonsin tvistats, huru vida så eller så många skeppor mjöl bort tilldelas den, som kommit i behof af fattigförsörjning. Jag tviflar på att något sådant inträffat. Det är någonting alldeles oväntadt att få höra detta. Väl finnes meddelad den allmänna föreskriften i fattigvårdsstadgans 46 §, att "Konungens befallningshafvande, som har till embetspligt att vaka öfver fattigvårdens behöriga handhafvande, är icke betaget att tillhålla det fattigvårdssamhälle, som underlåter lemna fattigvård, då sådan enligt 1 § för viss person erfordras, att sin skyldighet fullgöra." — Men så vida tvister uppkomma emellan kommuner, huru vida fattig-vårds understöd har behörigen blifvit lemnadt eller icke, äro dessa rena rättsfrågor.

Hvad nu särskildt angår kammarrättens lämplighet att vara sista instansen i dessa mål, tillåter jag mig fästa uppmärksamheten på, att fråga om hemortsrätt ytterst beror på hvar den behöfvande senast författningsenligt blifvit eller bort blifva mantalsskrifven. Jag har naturligtvis den största vördnad för den höga areopag, som kallas högsta domstolen, men jag tilltror kammarrätten att, lika väl som högsta domstolen, afgöra frågan, hvar en person senast författnings-

enligt blifvit eller bort blifva mantalsskrifven: helst målen angående rätt mantalsskrifningsort just tillhör kammarrättens handläggning. På nämnda fråga beror ytterst pröfningen af tvist om, hvilket fattigvårdssamhälle skall till underhåll öfvertaga dem, som äro lagligen berättigade till fattigunderstöd. Jag skall bekräfta hvad jag sagt. I 22 § fattigvårdsförordningen heter det: "I fråga om fattigvård skall svensk medborgare, för hvilken behof deraf uppstår, anses, med nedan stadgade undantag, hafva hemortsrätt i det fattigvårdssamhälle, hvarest han senast författningsenligt blifvit eller bort blifva mantalsskrifven." Det är därför verkligen en begreppsförvirring hos den förste ärade talaren att anse kammarrätten och högsta domstolen kunna komma att företaga till pröfning, huru vida den fattige skall hafva så eller så många lispund eller kilogram af lifsmedel. Sådant har icke förekommit.

Den förste talaren åberopade vidare, att svenska folket sedan gammalt hade anspråk på att få gå hela vägen fram till sin konung. Härmed förhåller sig så, att 1734 års lag stadgar, att det i vissa saker skall stanna vid hofrättens beslut. I sådana viktiga frågor, som t. ex. om domstols behörighet, eger man icke gå längre än till hofrätten. I 16 kap. rättegångsbalken stadgas: "icke må i ty fall Konungen sökas." Ett annat lagrum, 30 kap. 19 § rättegångsbalken, som dess värre har råkat, ej i glömska, men ur bruk, säger, att brottmål, gröfre eller mindre, har icke någon lof att under Konungen draga, utan han gitter visa, antingen att han ej är fullleligen deri hörd eller att han till svårare straff är fäld än lag säger. Åklagare och målsägare äro således icke berättigade att klaga öfver hofrättens utslag i syfte att få den tilltalade dömd till svårare straff, än hvertill nämnda rätt dömt honom. Beklagligtvis har denna paragraf genom praxis dock blifvit satt ur kraft, och derigenom har antalet af de i högsta domstolen fullföljda mål betydligt förökats.

Vidare får jag erinra om, att svenska folket med stort jemmod har burit stadgandet i 192 § i utsökningslagen, som bjuder att i fråga om lagsökning för gäld må hofrättens utslag ej hos Konungen öfverklagas. — Nu kan visserligen i detta afsende anmärkas, att i hvarje fall har den dömda rättighet att söka återvinning vid domstol, men det har icke så mycket att betyda, ty utslaget kan hafva blifvit verkställt, och den, som fått ut sin fordran, kan hafva aflägsnat sig ur riket innan den till betalning förpligtade hunnit anställa sin återvinningstalan; och utsökningslagen anvisar icke något rättsmedel, på grund hvaraf den, som blifvit dömd till betalning, kan trygga sig utsigten att återfå de utgifna medlen, i händelse han vinner sin återvinningstalan. Jag tror således, att grundsatsen, att man får gå ända fram till Konungen, icke har den allmänna betydelse, den förste talaren velat tillägga densamma. Emellertid är det sant, att denna maxim i många fall drifves till en oerhörd ytterlighet i vårt land. Om man tänker på, att Konungen, med ecklesiastikministern såsom föredragande, och statsministern, ministern för utrikes ärendena, öfriga departementschefer samt de konsultativa statsråden såsom rådgifvare, kan komma att pröfva frågor, huru vida en klosett är öfverensstämmande med

*Om upphö-
rande af
rätten att i
vissa fattig-
vårdsmål
fullfölja
talan i högsta
domstolen.
(Forts.)*

*Om upphö-
rande af
rätten att i
vissa fattig-
vårdsmål
fullfölja
talan i högsta
domstolen.
(Forts.)*

helsovårdsstadgan eller icke, eller om i en kåk på söder skall få inhysas svin eller icke, så fruktar jag för, att om man vore nog uppriktig att omtala sådant för en utländig, skulle han icke tro det; och om man försäkrade honom att så verkliga förhölle sig, skulle han le ett osläckligt löje. Dertill leder en sådan allmän grundsats, att hvarje svensk man skall få "gå till sin Konung."

Den ärade förste anmärkaren framställde den tanken, att ett sätt att lösa denna fråga vore att återflytta ifrågavarande mål till ecklesiastikdepartementet. Jag vill i anledning deraf i herrarnes minne, åtminstone i deras, som funnos här 1871, återkalla, hurudan rättskipningen i fattigvårdsmål var beskaffad på den tiden. Det inträffade, att ett fattigvårdssambälle af Kongl. Maj:t på ecklesiastikdepartementets föredragning förpligtades att till ett pockande fattighjon utgifva hyresersättning för en förfluten tid, minnes jag rätt, två år. Det var just detta utslag, som utgjorde den droppe, hvilken kom vattnet i glaset att rinna öfver, som föranledde Riksdagen att anhålla om en ny fattigvårdsförfattning. Skulle de fattige tillerkännas oinskränkt rätt att få processa med vederbörande fattigvårdssambällen rörande rätt till försörjning, skulle deraf uppkomma mycket bråk och många obehagligheter. Jag tror att derom icke kan blifva fråga. Skall en tredje och högsta instans finnas för fattigvårdsmål, måste det vara högsta domstolen, ty, såsom lagutskottet har sagt, dessa mål äro egentligen rena rättstvister. Man må icke låta förvillia sig deraf, att, till följd af beqvämlighets hänsyn Konungens befallingshafvande har blifvit gjord till den första instansen. Om man vill derifrån vidare fullfölja målen, bör sådant ske hos domstolarne. — Fattigvårdssambällena, väl vetande hvad deras frid tillhör, lära icke önska, att dessa mål å nyo förlägras till konseljen.

Jag är förvissad, att denna kammare icke, med mindre starkare skäl andragas än de, som blifvit anförda, vill frångå sitt förra riksdagen fattade beslut. Sådant skulle innebära ett erkännande af att det förra beslutet var lättsinnigt fattadt; och då jag önskar att tro att denna kammare icke lättsinnigt fattar sina beslut, yrkar jag bifall till lagutskottets förslag.

Herr Andersson, Gustaf: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång begärt ordet, men jag blef uppkallad af en föregående talare. Med den erfarenhet jag har i dessa frågor, har jag funnit, att den kommun, som sökt ändring i kammarrättens utslag, högst sällan vunnit sådan. Vi se således, att dessa mål blifva lika väl pröfvade i underrätt som öfverrätt, och då jag icke anser det vara någon risk att bifalla utskottets förslag, får jag fortfarande yrka bifall till desamma.

Herr Stråle: Jag får bekänna, att det är med synnerlig tillfredsställelse jag i legala frågor en gång kan lemna en upplysning till min högtärade vän från örebrobanken.

Han hade aldrig hört talas om tvister, rörande om och till hvilket belopp fattigvårdsbidrag skall utgå, och trodde att 1 § i fattigvårds-

förordningen vore så tydlig och bestämd, att ingen fråga kunde derom uppstå. Denna fråga förekommer dock ofta nog. Jag skall gifva ett par exempel. Det ena är en ogift barnaföderska med ett spädt barn, och det frågas, huru länge hon med sitt barn skall anses vara i oundgängligt behof af fattigvårdsunderstöd och om det skall fort fara en eller flera månader. Vidare: huru mycket en sjuk enka med späda barn måste tilldelas? Flera andra exempel skulle kunna uppgifvas ur min egen erfarenhet.

Den ärade talaren återförde i minnet ett mål för, jag vill minnas, omkring 20 år sedan i Malmö, hvilket mål på sin tid väckte en ofantlig uppmärksamhet. Men, mine herrar, hvem var det, som vägrade fattigvårdsunderstödet? Jo, Konungens befallningshafvande. Hvem var det, som gaf understödet? kammarrätten; och jag bör tillägga, att resultatet af kammarrättens utslag fastställdes af Kongl. Maj:t.

Herr Lundin: Jag skulle icke hafva begärt ordet i denna fråga, om jag icke ansett den vara af en synnerligen stor vikt. Önskningsmålet med densamma är att så hastigt som möjligt få afgjorda de ärenden, hvarom nu är fråga. Det gäller här att bestämma hemorts-rätten för de stackars varelser, som icke veta hvilket fattigvårds-sambälle de skola tillhöra. Deras lott är i sanning icke afundsvärd, ty oftast blifva de styfmoderligt behandlade. Då hafva de ju dessa två instanser, Konungens befallningshafvande och kammarrätten, der de kunna få fullfölja sina klagomål. Jag anser därför, att högsta domstolen icke behöfver besväras med dessa fattigvårds-mål. Jag har ingenting annat att tillägga än att jag tror, att den stora menighet, som här icke får föra sina ord till torgs, skulle vara bäst belåten med att få dessa mål så fort som möjligt afgjorda, hvarför jag vördsamt anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Treffenberg: Om icke herr Bergström uppträdt förut, skulle herrarne slupit höra mig, men jag kan icke underlåta att upptaga några af hans påståenden till bemötande. Hvad jag önskar är precis detsamma som lagutskottet, d. v. s. att högsta domstolen skall befrias från all befattning med fattigvårdsärenden, och jag anser, att det var ett missgrepp, då målen dit öfverflyttades från ecklesiastik-departementet. Min åsigt grundas dock väsentligen på helt andra skäl, än de utskottet här anför. Jag anser det visserligen vara af stor vikt, att icke högsta domstolen öfverhopas med göromål och att man bör söka förekomma nödvändigheten af att inrätta ytterligare en afdelning af densamma. Helt visst bör alltså äfven denna hänsyn hafva inflytande på frågans bedömande, men det är icke hufvudsaken. Hufvudskälet, hvarför jag anser att högsta domstolen bör befrias från fattigvårds-målen, hvilat på så att säga rent psykologiska grunder. Högsta domstolen har nemligen att pröfva rena rättstvister och är härvid bunden stricte vid lagens föreskrifter om bevisningsmedlen och huru dessa måste vara beskaffade för att ega bevisningskraft. Helt annat är förhållandet med fattigvårds-målen, hvilka icke äro rättsfrågor i egentlig mening, utan af företeädesvis administrativ natur. Men det

*Om upphö-
rande af
rätten att i
vissa fattig-
vårds-mål
fullfölja
talan i högsta
domstolen.
(Forts.)*

*Om upphö-
rande af
rätten att i
vissa fattig-
vårdsmål
fullfölja
satan i högsta
domstolen.
(Forts.)*

gäller inom det administrativa området, att der förekommande speciella frågor ofta nog måste bedömas i mer eller mindre mån efter hvad *statens* intresse fordrar, hvadan också vid de administrativa lagarnes tillämpning eller vid pröfningen af sådana mål icke sällan ett visst utrymme för godtycket lemnas. Härmed sammanhänger den omständigheten, att den dömande myndigheten i administrativa mål oftast måste nöja sig med en i hög grad bristfällig och ofullständig bevisning. Herrarne veta huru våra fattigvårdsstyrelser, då de komma i lufven på hvarandra, äro stridiga i sina uppgifter, säga den ena ja och den andra nej och såsom bevisningsmaterial åberopa oftast obedigade papperslappar, hvadan Konungens befallningshafvande, kammarrätten och högsta domstolen måste pröfva och afgöra frågorna på dylika dokument. Det är ju naturligt, att vanan vid en sådan pröfning skall eller åtminstone kan inverka skadligt, så att högsta domstolens ledamöter, omedvetet och ofrivilligt, kunna frestas till att, äfven vid pröfningen af rena rättsfrågor, der de hafva att tillämpa civil- eller kriminallag, icke så strängt hålla på den legala bevisningen och i mer eller mindre mån lemna spelrum för godtycket. Detta är hufvudskälet, hvarför jag anser högsta domstolen böra befrias från all befattning med dessa mål.

Att lagutskottet kommit till den åsigt, att kammarrätten bör slutligen behandla fattigvårdsmålen, är icke så underligt, emedan lagutskottet anser dessa mål vara "domstolsfrågor" och kammarrätten vara en domstol. Ja, visst är kammarrätten till sin ena sida en *domstol*, nemligen vid handläggningen af de s. k. justitiemålen, såsom balansärenden, fiskaliska aktioner m. m., hvilka pröfvas först af kammarrätten och sedan af högsta domstolen, men kammarrätten är derjämte och företrädesvis ett *administrativt kollegium* och har såsom sådant att pröfva mål af vida större omfattning än de förstnämnda, hvaribland just fattigvårdsmålen. För öfrigt, och då man kallar kammarrätten en "domstol", bör man icke förbise, att man vid denna benämning brukar fästa den nota *characteristica*, att man har att göra med juridiskt bildade embetsmän, men, så vidt jag vet, är det icke föreskrifvet såsom kompetensvilkor för innehafvare af kammarätsrådsembete, att han skall hafva aflagt juridisk embetsexamen. Såvidt jag icke minnes orätt, är förhållandet det, att i kammarrätten icke behöfver sitta en enda juridiskt kunnig ledamot.

Jag kommer nu tillbaka för att söka ådagalägga, att fattigvårdsmålen verkligen äro af administrativ natur. Jag är i allmänhet icke fallen för att utan rätter nöd åberopa auktoriteter, men det kan dock förtjena nämnas, att då för flera år sedan fråga uppstod om att fattigvårdsmålen, som förut behandlats hela vägen i administrativ ordning, skulle öfverflyttas till högsta domstolen, denna domstol, häröfver afgaf utlåtande, i hvilket flere af högsta domstolens mest framstående ledamöter gjorde gällande den uppfattning, att fattigvårdsmålen äro hufvudsakligen af ren administrativ beskaffenhet. Särskildt minnes jag, att justitierådet Carleson fäste uppmärksamheten derpå, att i den då gällande fattigvårdsförordningen af år 1853 uttryckligen uttalades, att fattigunderstödet är "en nådehjelp af det kristliga

deltagandet⁴, hvadan man således icke kunde tala om *skyldighet* för den ene att gifva och *rättighet* för den andre att få ett sådant understöd. Huru vida detta uttalande återfinnes jemväl i 1871 års förordning, har jag icke kommit att se efter. Det är möjligt, att det nu mera är uteslutet, men tydligt är, att genom den nya förordningen det icke varit meningen att förändra fattigvårdsunderstödet's karakter.

*Om upphö-
rande af
rätten att i
vissa fattig-
vårdsmål
fullfölja
talan i högsta
domstolen.
(Forts.)*

Hvad nu beträffar 1 § af fattigvårdsförordningen, så lyder denna, såsom herr Bergström nyss uppläste, sålunda: "Befinnes minderårig eller den, som i följd af ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller lyte är oförmögen att genom arbete förvärfva hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfordras, sakna egna medel samt underhåll och vård af annan, då skall nödortfödig fattigvård honom lemnas." Att en person är minderårig kan styrkas genom prestbevis, och att en person är kropps- eller sinnessjuk samt oförmögen att genom arbete förvärfva sitt uppehälle, det kan styrkas genom läkarebetyg, men att en person saknar "egna medel samt underhåll eller vård af annan", det är en sak, hvarom kan tvistas och hvars bedömande tillkommer administrations-justicen. Här blir icke fråga om någon legal bevisning, utan här gäller det vitsord, som må kunna tillläggas just dessa "oobedigade papperslappar", då den ena parten säger att understödstagaren haft tillgångar och således icke behöft fattigvård, men den andra påstår att han icke haft tillgångar och sålunda behöft sådan vård.

Jag nämnde nyss skälet, hvarför jag öfverensstämmer med lagutskottet deri, att det vore en mycket god sak, om högsta domstolen kunde befrias från dessa mål, men jag är deremot mycket oviss huru vida det är det riktigaste att, såsom här föreslås, hos Kongl. Maj:t begära en ändring i lagstiftningen i sådan riktning, att pröfningen af fattigvårdsmålen skulle stanna i kammarrätten. Det är mycket fråga om, huru vida det icke skulle vara riktigare att stryka denna mellaninstans och i stället låta dessa mål gå direkt till Kongl. Maj:t, exempelvis till ecklesiastikdepartementet. Af praktiska skäl vill jag dock icke vara med derom, emedan detta departement är så öfverhopadt med andra göromål. Enahanda är förhållandet, med civildepartementet och då lärer endast återstå justitiedepartementet, som antagligen har bättre tid att handlägga sådana mål och äfven i öfrigt synes vara lämpligt derför. Någon justitieminister, som icke är jurist, lär knappast komma att utses, och då har man både moralisk och juridisk garanti för att fattigvårdsmålen komma att pröfvas i sista hand på ett nöjaktigt sätt, helst vid justitieministerns sida står en expeditiionschef, som äfven är juridiskt bildad. Äfven torde nödortfödig utredning, der sådan erfordras, kunna åstadkommas, då departementet väl måtte blifva oförhindradt att, i likhet med kammarrätten, enligt nu gällande lag anordna om vittnesförhör vid domstol, ehuru det har visat sig, att denna utväg mycket sällan begagnats, emedan den leder till tidsutdrägt, utan att ändock ändamålet alltid vinnes. För min del är jag dock oviss om, hvad man här lämpligen har att göra. Det finnes nemligen olyckligtvis vissa områden, der jag icke har allting lika klart för mig,

*Om upphö-
rande af
rätten att i
vissa fattig-
vårdsmål
fullfölja
talan i högsta
domstolen.
(Forts.)*

som den föregående ärade talaren, och der jag alltså kan vara tveksam om hvad som är det rätta. Jag var icke med vid förra riksdagen och har följaktligen icke någon moralisk skyldighet att underordna min åsigt under den, som då gjorde sig gällande inom Första Kammaren, och jag vill således i denna fråga förbehålla mig full handlingsfrihet, om frågan återkommer hit under form af en kongl. proposition. Under tiden vill jag söka bilda mig ett omdöme, huru vida det vore tillrådligt att fattigvårdsmålen stannade i kammarrätten. Jag kan dock icke neka till, att den omständigheten, hvilken äfven medgifves i lagutskottets motivering, att hvarje 9:e part vinner ändring i kammarrättens utslag genom att draga målen under Kongl. Maj:ts pröfning, är i och för sig ganska betecknande. Det synes således som om denna "domstol" kunde då och då misstaga sig.

Jag skulle tro, att det vore rättast, om kammaren återförvisade ärendet till utskottet, på det att utskottet må komma i tillfälle att taga i betraktande, huru vida det icke vore skäl att affatta skrifvelsen till Kongl. Maj:t i så elastiska ordalag, att Kongl. Maj:t må blifva oförhindrad att, om sådant finnes lämpligt, föreslå Riksdagen, att fattigvårdsmålen må i administrativ ordning fullföljas hos Kongl. Maj:t. Jag tror att detta vore klokt, ty då hade man icke bundit sina händer. Åtskilligt vore att tillägga, och jag skulle hålla på ännu längre, om jag icke vore så rädd för justeringen, som kommer efter.

Herr Unger, Magnus: För min del kan jag icke dela den åsigt, som den siste ärade talaren hyser, att fattigvårdsmål äro rent administrativa frågor, ty de beröra obestriddigen privat-rättsliga förhållanden, såsom t. ex. om den eller den kommunen eller anhörige skall taga vård om en fattig. Derfor anser jag det ock lämpligt, att juridiskt bildade personer handlägga dylika ärenden, och jag kan icke heller finna någon fullt rationel grund, hvarför man skall utsluta dessa frågor från pröfning af högsta domstolen. Men jag är dock af den åsigten, att det förr eller senare blir alldeles nödvändigt att så småningom utsluta mer eller mindre viktiga frågor från högsta domstolens pröfning, ty eljest måste följderna blifva den, att man antingen skulle förstärka högsta domstolen och låta den arbeta på flera afdelningar, hvilket åter skulle ytterligare föröka den bristande kontinuitet i lagskipningen, hvaröfver man redan klagat, eller ock skulle man, såsom äfven varit på tal, inrätta en särskild afdelning, som endast skulle handlägga lagstiftningsfrågor, hvilket å andra sidan skulle medföra den olägenheten, att denna afdelning inom högsta domstolen blefve allt för utslutande teoretisk, utan den beröring med det praktiska lifvet, som erfordras för att kunna kritiskt bedöma förelagda lagförslag.

Vid sådant förhållande, och då jag icke ser någon annan utväg att befria högsta domstolen från de öfverhopande göromål, den nu har att handlägga, än att gå fram på den väg, som befriar den till en början från fattigvårdsmål och sedan från andra mål af mindre vikt, är jag af denna anledning med om utskottets förslag. Men jag medgifver, att härför icke finnes någon rationel grund utan endast en

accommodationsgrund, för hvilken man dock måste böja sig, emedan det är nödvändigt att befria högsta domstolen från någon del af det arbete, som nu hopar sig öfver domstolen och år från år ökar dess balanser.

I sammanhang härmed vill jag uttala den åsigten, att högsta domstolen borde på grund af 1734 års lag redan nu befria sig från åtskilliga mål, som den likväl handlägger. 19 § 30 kap. rättegångsbalken stadgas nemligen: "Brottmål, grofvare eller mindre, hafve ej någon lof under Konungen draga; utan han gitter visa, antingen att han ej är fullleligen deri hörd, eller att han till svårare straff är fäld, än Lag säger", och dock vet man, att högsta domstolen allt framgent upptager till pröfning besvär i brottmål af åklagare och målsejare. Detta är visserligen nu icke föremål för pröfning, men jag har ändock velat begagna detta tillfälle att fästa uppmärksamheten på denna lagliga väg för högsta domstolen att befria sig från mål, hvarifrån den borde vara befriad.

Under förhoppning att regering och Riksdag så småningom skola kunna framlägga lämpliga förslag om den ena flocken efter den andra af mindre viktiga mål, från hvilka högsta domstolen må kunna befrias, yrkar jag bifall till lagutskottets ifrågavarande förslag.

Herr statsrådet Wennerberg: Jag hade icke ämnat yttra mig i denna fråga, emedan, då den förliden riksdag var före i Första Kammaren, jag ingenting hörde i kammaren derom yttras, oaktadt jag åtminstone en stund var der närvarande. Skälen dertill behöfver jag icke nu framlägga. Det fans åtminstone ett sådant, och det var nog detta, som gjorde, att Första Kammaren utan diskussion biföll den då väckta motionen. Jag är emellertid mycket säker derom, att, i fall jag då yttrat mig emot skrifvelsen, deraf en diskussion uppkommit, liksom nu utan mitt åtgörande en sådan har kommit i gång. Ehuru det icke är troligt att alla talare yrkat bifall till den nu föreslagna skrifvelsen — jag har nemligen icke varit med från början — utan att äfven några afstyrkt densamma, och ett yrkande från min sida kan finnas obehöfligt, anser jag mig dock böra yttra några ord.

För min del har jag icke funnit, att sedan år 1871, då af kamrarnes gällande fattigvårdslag med anledning af Kongl. Maj:ts förslag antogs, någonting inträffat, som gör att en ändring i nu ifrågavarande § bör ske. För att en sådan ändring med fog skall kunna göras, måste nemligen denna lag antingen i sig hafva befunnits felaktig eller ock icke hafva verkat hvad man med skäl af densamma kunde hafva väntat. Hvar och en, som läst utskottets utlåtande, inser dock, att skälen för ändring icke äro hemtade från sjelfva lagen utan från en yttre förutsättning, nemligen den, att högsta domstolen, som under tiden blifvit belastad med mycket och svårt arbete, vore i behof att lättas under dess mödor med stora och viktiga frågor genom befrielse från alla sådana mindre ärenden, som tillkommit och ökat dess besvär. Detta är visserligen ett skäl. Men är det ett giltigt skäl för en lagförändring? Något missnöje hos dem, som uppträd som parter angående denna lag, har icke visat sig. Tvärtom har den visat sig

*Om upphö-
rande af
rätten att i
vissa fattig-
vårdsmål
fullfölja
talan i högsta
domstolen.*
(Forts.)

Om upphö-
rande af
rätten att i
vissa fattig-
vårdsmål
fullfölja
talan i högsta
domstolen.
(Forts.)

i hög grad tillfredsställande för just den del af Sveriges allmänhet, som mest är i behof att få sina jemförelsevis små men för dem i ekonomiskt afseende ganska stora kommunala tvister slitna hos Konungen, hvilket sedan gammalt är en djupt rotad önskan hos hela svenska allmogen. Det är liksom om den icke hade tillräckligt förtroende för ett domslut, som komme till afgörande tidigare än Kongl. Maj:ts. Därför vädjar man också ofta till högsta domstolen.

Vill man nu icke medgifva att gå till Konungen i högsta domstolen, har jag, för min del, ingenting emot, att man finge gå till justitieministern i Konungens råd, allt nog till Konungen. Något återflyttande af fattigvårdsmålen till ecklesiastikdepartementet tror jag icke att någon bör önska, som betänker, hurusom det har redan så många och viktiga, sig närmare liggande föremål att egna uppmärksamheten åt; och i allmänhet torde ecklesiastikministern icke vara rätte mannen att sköta fattigvårdsmål, hvilka i de flesta fall måste anses såsom ett slags justitieärenden. De hafva också därför rätt att gå till högsta domstolen såsom en högsta och slutligen afgörande domstol.

Det har nu blifvit sagdt, att detta dock icke behöfves; och jag är mycket tacksam för den utredning, som denna gång kommit genom motionären till stånd och som visar, dels att fattigvårdsmålen under de sista åren hafva ökat, och dels att en stor mängd af dessa icke tarfvat någon ändring, sedan kammarrätten fält sitt utslag. Men efter en sträng subtraktion af de mål, som gått till högsta domstolen under denna tid, står dock kvar en summa af 28 mål, der ändring skett. Jag medräknar då icke sådana mål, om hvilka det kan sägas, att snarare billigheten fordrat ett annat utslag, än att ett fel blifvit begånget, som rättats, sedan saken hänskjutits till Konungen. Låt alltså vara, att det endast är detta lilla antalet af 28. Men just med detta för ögonen, tror jag att svenska rättsökande allmänheten icke skall finna sig belåten att hädanefter nödgas stanna vid en lägre instans; ty med all den aktning man måste egna kammarrätten, måste man dock väl erkänna, att man har rättighet att fordra högre juridiska insigter i högsta domstolen. Och i afseende särskildt på dessa 28 mål visar ju detta, att, om icke högsta domstolen varit sista instansen, kammarrättens utslag hade blifvit afgörande och följaktligen högsta rätt icke blifvit iakttagen.

Jag känner sedan gammalt stämningen flerstädes inom församlingarna, som oftast ligga i delo med hvarandra. Jag känner ock stämningen i detta afseende inom Andra Kammaren och vet, att, såsom ock synes af reservationen, man der är angelägen, att allt i detta hänseende skall vara såsom det hittills varit, just därför att svenska allmänheten icke allenast i detta utan i alla andra fall är så vand att, när slutligen Kongl. Maj:t fält sitt afgörande ord, så tiger man och nöjer sig dermed. Men det gör man icke under andra förhållanden, och jag kan icke heller inse, hvarför just här skulle göras ett undantag.

Man säger, att det här handlar om små och obetydliga saker. Det kan väl gälla små *summor*. Men det gäller ock något annat, nemligen kommuners mot kommuner uttalade fordran. Frågorna hafva här vuxit från tvister mellan enskilde till tvister mellan kommuner

och torde då hafva en särskild betydelse och fordra icke så ringa juridiska insigter för att i kinkiga fall kunna fullt rätt bedömas.

Sedan jag sagt detta, och deraf min åsigt i denna fråga tydligen framgått, vill jag hemställa till kammaren, om icke i sådana fall som detta en organisationsfråga af kanske större och mera betydande vikt i afseende på sina konsekvenser, än man för tillfället anar, bör komma på Konungens initiativ till Riksdagen och icke på enskild motionärs.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid. Jag skulle väl vilja anföra ännu flera detaljer i detta ämne, men det tjenar till ingenting. Kammaren har att säga sitt ord i denna sak. Här gäller ju blott en skrifvelse till Konungen. Om kamrarne besluta densamma, är det ju min skyldighet att för Konungen framlägga kamrarnes önskan. Att jag kommer att göra det utan undertryckande af min egen åsigt kan ingen förmena mig. Finner kammaren det lämpligt att hemställa om ändring i en lag, mot hvilken ingen klagan försports af dem, som egentligen ega att föra den, är det kammarens ensak.

Herr Fröberg: Jag tror icke, att det vore välbetänkt att bifalla lagutskottets förevarande förslag.

Fattigvårdsmålen äro hufvudsakligen lika med tvistemål och kulminera vanligen i den frågan: hvilken är den understödde fattiges hemort? Derom handla egentligen dessa fattigvårdstvister, de må hafva hvilket ursprung som helst. Högst sällan fullföljas till högre rätt tvister i fråga om huru mycket fattighjon skall i understöd hafva, utan dragas fattigvårdsmål under Kongl. kammarrättens och Kongl. Maj:ts pröfning, egentligen när det skall afgöras till hvilken kommun fattighjonet hör, och detta är en rättsfråga, som måste behandlas helt och hållet efter lag och i allmänhet gällande regler för bevisning. I dessa tvister går det således icke an att döma efter lösa papperslappar, så vida de af parterna ej godkännas, och lika litet efter godtycke, utan är den dömande myndigheten der bunden af den i målet förebragta bevisning, och hvar och en, som har någon kännedom om behandlingen af fattigvårdsmål, bör veta, att vittnen kunna deri liksom i hvarje annat tvistemål få höras. Sålunda brukas det ofta att genom vittnen åstadkomma bevisning angående det omtvistade fattighjonets vistelseort, behof af fattigunderstöd eller icke, o. s. v. Men efter godtycke får icke dömas; ty sker det, vore det högst illa, och då måste rättelse ske.

Vidare vill jag erinra, att de belopp, hvarom tvistas i fattigvårdsmål, visst icke äro obetydliga. Det är väl sant, att i många af dem tvisten kan börjas om ersättning för fem kronor, som ett fattighjon fått, men då slutligt utslag i målet fallit, kan ersättningssumman komma att sluta stundom på summor, som uppgå till 2 à 3,000 kronor, hvilket inträffar helst om målet skall, såsom stundom händt, behandlas af fem eller sex särskilda länsstyrelser och måste två eller tre gånger fullföljas till kammarrätten, innan målet varder med slut afhulpet, och hvarigenom målets afgörande kan hafva dragits ut på tiden ända till tio år. Det kan således icke vara rätt att i mål af så vidsträckt om-

*Om upphö-
rande af
rätten att i
vissa fattig-
vårdsmål
fullfölja
talan i högsta
domstolen.
(Forts.)*

*Om upphö-
rande af
rätten att i
vissa fattig-
vårdsmål
fullfölja
talan i högsta
domstolen.
(Forts.)*

fattning borttaga högsta instansen, under det att ändå mål af mindre betydighet få dit fullföljas.

Det har här blifvit upplyst, att i mål, der besvär hos Konungen anförts mot kammarrättens utslag, af Kongl. Maj:t hvart mionde utslag ändrats. Endast detta förhållande synes mig tillräckligt tala för bibehållande af den nuvarande anordningen. Jag tror icke, att i andra mål, som hos Kongl. Maj:t fullföljts, ändring skett i större skala än här vid lag. Det fins dessutom ännu ett skäl, hvarför en instans bör finnas öfver kammarrätten. Om i fattigvårdsmål, som från Konungens befallningshafvande fullföljts hos kammarrätten, den fattigvårdsstyrelse som hos Konungens befallningshafvande vunnit eller gått fri, hos kammarrätten tappat på grund af underkännande af de skäl, som dock Konungens befallningshafvande godkänt, eller på grund af någon omständighet, hvars vigt den tappande styrelsen icke förr insett, och som förty försummat att deremot förete motbevisning, så har den enda utvägen för den tappande parten då varit att söka ändring hos Kongl. Maj:t för att der kunna förete den erforderliga bevisningen, och det har ofta händt, att derigenom rättelse vunnits. Denna utväg skulle, om utskottets förslag bifalles, komma att upphöra.

Såsom skäl för bifall till hvad utskottet föreslagit har framhållits, att utsökningsmålen stanna vid hofrätts pröfning. Det är sant. Men härvid är dock ett annat förhållande, ty i dessa mål har gäldenären rättighet att stämma till domstol om återvinning och sedermera fullfölja målet genom alla instanserna, men det får ju icke ske i fattigvårdsmål, i fall kammarrätten blir sista instansen. Förhållandet blifver sålunda icke detsamma.

Det har ock talats om, att det skulle vara så nödvändigt att befordra fattigvårdsmälens skyndsamma afgörande. Det är också önskligt att så sker. Men icke bör man befordra skyndsamheten på bekostnad af rättvisan. Hufvudsaken är väl att se till, det möjlighet finnes att kunna få hvarje mål behörigen utredt, och att hvad som är rätt, också kan få blifva rätt.

Att öfverflytta fattigvårdsmälens slutliga pröfning på justitiedepartementet, på sätt nu också ifrågasatts, anser jag icke lämpligt, då ju departementet icke är någon domstol utan en administrativ myndighet, och följaktligen icke bör få döma i mål, som till följd af sin beskafhet rätteligen böra tillhöra domstols afgörande.

Jag anhåller om afslag på lagutskottets förslag.

Herr Treffenberg: Jag har blott en enda anmärkning att göra mot den föregående talarens anförande.

Han ville häfda fattigvårdsmälens egenskap att företrädesvis vara af tvistemåls natur på den grund, att här skulle oftast gälla frågan om hemortsrätten, och den vore en juridisk fråga. Det är den visst icke. Uti 22 § 4 kap. i kongl. förordningen den 9 juni 1871 angående fattigvården står det tydligen: "I fråga om fattigvård skall svensk medborgare, för hvilken behof deraf uppstår, anses, med nedan stadgade undantag, hafva hemortsrätt i det fattigvårdssamhälle, hvarest han sednast författningsenligt blifvit eller bort blifva mantalsskrifven".

Men hvar helst tvist uppstår om rätta mantalsskrifningsorten, skall den afgöras af administrativ myndighet, Konungens befallningshafvande, kammarrätten och Kongl. Maj:t. Detta är väl det bästa beviset för riktigheten af mitt påstående, att fattigvårdsmålen hufvudsakligen äro af administrativ natur.

För öfrigt vill jag tillägga att, enligt min erfarenhet, som, om den också icke är så lång, som den förste talarens, likväl omfattar en tid af mer än 25 år, man i dessa mål mycket ofta tvistar om annat än hemortsrätten. Så förekommer t. ex. icke sällan att, då en person uppträder i en kommun och yrkar på fattigunderstöd, kommunen vägrar och Konungens befallningshafvande får pröfva denna fråga. Om fattigvårdsmålen också företrädesvis gå ut på bestämmandet af hemortsrätten, fins det dock derjemte många fattigvårdsärenden, som röra helt andra saker.

*Om upphö-
rande af
rätten att i
vissa fattig-
vårdsmål
fullfölja
talan i högsta
domstolen.
(Forts.)*

Herr Sjöcrona: Jag hade verkligen icke trott, att denna fråga om aflåtande af skrifvelse till Kongl. Maj:t skulle blifva föremål för så många yttranden som redan här afgifvits. Men då många af kammarens jurister redan uppträdt i denna fråga, anser jag det vara min skyldighet att äfven tillkännagifva min åsigt härutinnan.

Jag skall härvid icke upptaga kammarens tid med någon lång juridisk deduktion, huru vida fattigvårdsmålen äro att hänföra till domstols eller administrativa mål. Jag anser dem ligga ganska nära gränsen mellan båda, men är emellertid böjd för att närmast hänföra dem till det senare slaget, eller till de administrativa målen, och anser tvivelaktigt, huru vida de någonsin bort hänskjutas till högsta domstolens pröfning. Det var endast en nödfallsutväg för att befria ecklesiastikdepartementet från bördan af dessa måls pröfning. Jag skall således, såsom jag lofvade, fatta mig mycket kort och helt enkelt tillkännagifva, att, enligt mitt förmenande, inga principiella betänkligheter möta mot en lagstiftningsåtgärd i det syfte, som lagutskottet här har föreslagit, och då många praktiska skäl tala för en sådan åtgärd, skall jag, under åberopande af hvad lagutskottets ärade ordförande och en annan ledamot här i kammaren anfört, anhålla att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Bergström: Mätte det lyckas mig att i någon mån klargöra, hurusom här finnas två olika slag af fattigvårdsmål! — Det ena slaget af fattigvårdsmål är det, då en fattig, om hvilken hemort man icke strider, vänder sig till sitt fattigvårdssambälles styrelse med anhållan om understöd. I sådana mål är kommunalstämman andra instansen. Derför, om den fattige vänder sig till Konungens befallningshafvande och klagar öfver att fattigvårdsstyrelsen icke vill göra honom rätt, kan Konungens befallningshafvande i anledning deraf icke åtgöra annat än hänvisa honom till att låta sin ansökan om understöd pröfvas af kommunalstämman. Skulle den visa synnerlig grad af obarmhertighet, så har Konungens befallningshafvanden rätt, som jag i mitt förra anförande omförmält och som bestämes i 46 paragrafen i fattigvårdsförordningen, nemligen att se till,

*Om upphö-
rande af
rätten att i
vissa fattig-
vårdsmål
fullfölja
talan i högsta
domstolen.
(Forts.)*

att fattigvårdssamhället icke åsidosätter sin skyldighet mot de nödlidande. Härvid är väl att märka, att mot ett sådant Konungens befallningshafvandes beslut får talan af den nödlidande icke fullföljas. I dessa mål kan det blifva fråga om huru vida fattigvårdsstyrelse skall lemna den fattige ett eller två pund mjöl eller dylikt, men derom blifver sannerligen icke fråga i sådana mål, som röra tvister mellan kommuner, huruvida den ena eller den andra är att anse som den fattiges hemort.

Till det andra slaget af fattigvårdsmål höra sådana, som angå tvister mellan kommuner, hvilkendera är ansvarig till understöd åt en fattig, som enligt 1 § är till dylikt understöd berättigad. Dessa mål äro, man må säga hvad man vill, rättstvister, och den omständigheten, att man af beqvämighetshänsyn gjort Konungens befallningshafvande till första instans äfven i sådana mål, får icke förrycka den rätta synpunkten.

Herr Treffenberg har, enligt sin vana, här åberopat åtskilliga auktoriteter. Han åberopade eu gäng, då det var fråga om kyrkomötets sammansättning, en okänd auktoritet, som stod i dunkel bakgrund. Här har herr Treffenberg visserligen nämnt auktoritetens namn, men denne yttrade sig på grund af den då bestående fattigvårdsförordningen, som sade att fattigvården vore en nödhjelp af kristlig barmhertighet; men nu är i första paragrafen af gällande förordning stadgad en legal skyldighet för fattigvårdssamhälle att i vissa angifna fall utgifva fattigvårdsunderstöd. Det finnes stater, hvilkas författningsurkunder innehålla ett åläggande för staten att sörja för de fattiges underhåll. Sålunda stadgar 84 paragrafen i danska grundlagen, att den, som icke kan försörja sig eller de sina, är berättigad att af det allmänna erhålla hjälp, dock mot skyldighet att underkasta sig de förpligtelser, som lagarne derom påbjuda. Sådant är, såsom hvar man vet, icke förhållandet med vår författning, men, såsom jag nämnde, stadgar fattigvårdsförordningen skyldighet för fattigvårdssamhället att åt vissa kategorier af fattiga gifva understöd. Nu yttrade herr Treffenberg, att huru vida en person är minderårig eller i följd af ålderdom, kropps- eller siuessjukdom, vanförhet eller lyte oförmögen att genom arbete förvärfva hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfordras, det kunde och borde styrkas icke genom lösa papper utan genom lagliga prest- och läkarebevis. Detta är fullkomligt riktigt, men då han vidare förmenade, att myndigheternas pröfning af nödtorftig fattigvård väsentligen försvärades och uppehöles af den faktiska frågan, huru vida understödssökanden saknade egna medel eller om han kunde fordra underhåll och vård af annan, hvilken fråga icke vore af juridisk natur, utan hvad anginge lösningen berodde på hvad han kallade lösa papper; så gjorde han sig skyldig till ett misstag, ty sistberörda fråga får icke uppehålla understödets tilldelande åt den, som tillhör någon af ofvannämnda kategorier. Är en person enligt lag berättigad till understöd, kan detta icke förnekas honom af fattigvårdsstyrelsen, ehuru en sådan styrelse har rätt att sedan söka regress hos dem, som äro skyldige att lemna den fattige underhåll. Så skall det gå till och icke

på något annat sätt. Den fattige får icke lemnas åt svält och vanvård, medan utredning af ofvanberörda fråga pågår.

Det anmärktes vidare af en talare, att högsta domstolen ändrade hvarjt nionde mål af de fattigvårdstvister, som hos densamma fullföljas. Det är sant, men jag vågar, utan att derigenom förnärma högsta domstolen, påstå, att sättes en instans öfver högsta domstolen, skulle äfven dennas utslag i en liknande proportion ändras. Det är en allmänt utbredd fördom, från hvilken vi böra komma bort, att tre instanser skulle vara det enda rigtiga eller normala. Det var en tid då vi till och med bestodo oss med fyra instanser, nemligen på landsbygden: häradsrätt, lagmansrätt, hofrätt och högsta domstolen, och i stad: kämnarsrätt, rådstufvurätt, hofrätt och högsta domstolen, men hela den moderna uppfattningen går i riktningen att så vidt möjligt endast hafva en instans, så inrättad att den dömer en giltig dom, och öfver densamma endast en revisions- eller kassationsdomstol. Efter det mönstret är den nya tyska processordningen inrättad, och dertill borde vi sträfva att komma. För smärre eller så kallade bagatellsakers afgörande kunna derjemte äfven vissa lägre myndigheter finnas. Nu vore det enligt min åsigt synnerligen lyckligt, om vi i fråga om fattigvården kunde realisera den tanken, att Konungens befallningshafvande skall vara första instans och kammarrätten den andra och sista. Jag kan från den tid, jag satt i regeringen, nämna, att kammarrätten utan tvekan ansågs kunna bestämmas såsom sista instans i fattigvårdsmål; och att detta äfven är den allmänna åsigten inom högsta domstolen, känner jag på grund af samtal med ledamöter af densamma. Det yttrades nyss af en ärad talare, herr ecklesiastikministern, och han eftersade der vid lag hvad vice ordföranden i lagutskottet i sin reservation yttrat, att här skulle vara fråga om en organisation, men jag tillåter mig upprepa hvad jag sade i mitt första anförande, att jag icke kan fatta, hvad för organisation det här skulle blifva af. Kan det kallas organisationsfråga, att en redan befintlig mellaninstans bestämmes att vara sista instansen, så att målen icke må fullföljas till den nuvarande högsta instansen? Det är, så vidt jag kan finna, en rent processuel fråga. Skulle det vara Riksdagen särskildt förmenadt att taga initiativ i detta fall, då här vid hvarje riksdag motioner väckas om ändringar i processordningen. Vi hafva vid denna riksdag handlagt 5 å 6 sådana motioner; somliga hafva blifvit af lagutskottet tillstyrkta, andra afstyrkta, men icke kan jag finna, att Riksdagen går regeringen för nära genom att taga initiativ i dylika fall eller i förevarande fråga. Jag har den största vördnad för regeringens rättigheter, och om jag hade anledning att anse hvad som nu föreslagits såsom ett ingrepp i regeringens prerogativ, skulle äfven jag satt mig mot förslaget. Men jag kan icke finna det. Snarare syftar motionen till att förekomma uppkomsten af en organisationsfråga; den vill förekomma, att högsta domstolen öfverhopas med mål, för hvilkas behandling det blefve nödvändigt att förstärka densamma, och, mine herrar, denna fråga är icke af ringa vikt. Balansen af mål växer år från år, och det torde därför vara skäl att taga i öfvervägande, om man icke kunde minska antalet af

*Om upphö-
rande af
rätten att i
vissa fattig-
vårdsmål
fullfölja
talan i högsta
domstolen*
(Forts.)

*Om upphö-
rande af
rätten att i
vissa fattig-
vårdsmål
fullfölja
talan i högsta
domstolen.
(Forts.)*

de mål, som gå till högsta domstolen. Det finnes en bestämmelse i rättegångsbalken, som, om den följdes, skulle betydligt förenkla behandlingen i högsta domstolen, men denna, liksom många andra, har alldeles kommit ur bruk. Der står emellertid i 30 kapitlet 11 paragraf: "hos Konungen skola ej andre bevis läggas in, än de, som i hofrätten eller hos underdomaren framtedde varit; utan så är, att de sedan funne äro eller sådane, att de ej kunnat förr vid handen vara." Tillämpades detta strängt äfven i afseende på fattigvårdsmål, afskars derigenom i de flesta fall företeende af ny bevisning; men icke heller här vet jag af dessa lösa papperslappar, om hvilka herr Treffenberg talat. Konungens befallningshafvande eger både rätt och pligt, enligt fattigvårdsförordningens 29 paragraf 1 mom., att fullständigt undersöka förhållandena och omständigheterna i fattigvårdsmål genom underordnade myndigheter, t. ex. genom länsmännen; sker så, behöfver det icke blifva fråga om förebringande af några lösa lappar.

Herr Treffenberg framkastade ett förslag, huru man skulle lösa frågan. Jag är just icke mycket benägen för att kritisera det, ty mig förefaller det som ett temligen löst förslag. Såsom utskottet framlagt frågan, gäller densamma endast, huru vida det skall förblifva såsom det är, eller om kammarrätten skall blifva sista instans; men herr Treffenbergs förslag gick ut på, att alla mål skulle från Konungens befallningshafvande direkt fullföljas hos Kongl. Maj:t; han tog derved icke i betraktande, huru många mål kammarrätten har att handlägga. Det är vida flera än som fullföljas i högsta domstolen. Jag kan icke säga huru många mål årligen inkomma till kammarrätten, men jag tror nog det går löst på 3- à 400. — Jag hör nu af herr presidenten i kammarrätten uppgifvas, att antalet kan stiga ända till 500; jag tackar för upplysningen, ber herr Treffenberg teckna sig den till minnes. — Man må nu anse, att justitieministern har så godt om tid, som han behagar, så är dock visst, att vigten af hans embete icke medgifver, att hans verksamhet splittras genom handläggande af 500 fattigvårdsmål om året. Så mycken erfarenhet hann jag förvärfva under den korta tid jag innehade ifrågavarande embete, att, om än jag villigt erkänner justitieministern icke vara så öfverhopad af löpande göromål, som vissa andra departementschefer, hans tid dock är lika mycket, om icke mera, upptagen än deras. Han har att öfverväga och begrunda viktiga ärenden, och hans rättsliga studier måste vara så omfattande, att det sannerligen icke är skäl att lägga något nytt göromål på honom, i synnerhet icke i den omfattning, herr Treffenbergs förslag afser. Det förefaller mig icke hafva varit genomtänkt, och äfven om det vore genomtänkt i aldrig så hög grad, så kan det icke nu derom blifva fråga. Hvad frågan gäller är, huru vida det skall blifva såsom det är, och lagutskottets betänkande således afslås, eller om motionen skall bifallas. Derom är frågan och om ingenting annat, och därför måste jag på det bestämdaste motsätta mig en återförvisning af ärendet, ty lagutskottet kan icke komma till något annat resultat än att tillstyrka bifall till eller afslag å motionen, och det torde ligga i öppen dag, att lag-

utskottet, efter att hafva tillstyrkt bifall till motionen, icke på grund af en återremiss kommer att hemställa om afslag å densamma.

Jag yrkar bifall till utskottets betänkande.

Herr Fröberg: Jag skall icke länge uppehålla kammaren, men jag begärde ordet med anledning af ett yttrande af herr Treffenberg, som behagade säga, att frågor angående en persons mantalsskrifningsort skola prövas i administrativ väg. Detta erkänner jag, och jag har aldrig bestridit det. Deremot påstår jag, att det i fattigvårdsmål nästan aldrig tvistas om, hvarest det ifrågavarande fattighjonet är skattskrifvet, ty om så skett, kan det lätt ådagaläggas med intyg af vederbörande mantalsskrifningsförrättare, utan angår tvisten derutinnan vanligen frågan om den ort, hvarest den understödde rätteligen bort vara skattskrifven. Oftast är ock det förhållandet, att anspråk på ersättning för tilldeladt fattigunderstöd gäller sådana personer, som icke på ända till 10 à 12 år, ja, knappast från födelsen varit skattskrifne; och då är det nödvändigt att, der det annorledes ej kan ske, genom bevisning medelst vittnen inför domstol söka åstadkomma utredning om den ort, hvarest en sådan person senast vistats under sådana förhållanden, att han lagligen bort der skattskrifvas. Denna pröfning sker i fattigvårdsmålet utan afseende på hvad förut i administrativ väg kan, i fråga om skattskrifningsorten, hafva blifvit dömdt. Det var blott härom jag ville erinra.

*Om upphö-
rande af
rätten att i
vissa fattig-
vårdsmål
fullfölja
talan i högsta
domstolen.
(Forts.)*

Herr Bäckström: Då jag under många år varit ordförande i kommunalstämma och kommunalnämnd, är det i denna egenskap jag tagit mig friheten begära ordet, och jag är fullkomligt öfvertygad att, åtminstone hvad befolkningen i landsorten beträffar, skulle den finna det beklagligt att icke i dessa mål få gå till kungs; den skulle knappast tro, att någon rättvisa då till sist vore att vinna. När för öfrigt ett statsråd samt tvenne landshöfdingar med framstående juridisk bildning uppträda med så bestämda och olika åsichter i frågan, säger jag, för min ringa del, att vi vilja låta det blifva vid det gamla och tillåter mig således att yrka rent afslag.

Herr Stråle: Jag ber om ursäkt att jag ännu en gång uppträder, men jag måste påminna derom, att tvister mellan kommunerna kunna angå äfven andra ämnen än hemortsrätten. Icke sällan förekommer, att en fattig, hvars hemortsrätt inom en annan kommun erkännes, erhåller fattigvårdsbidrag på det ställe, der han vistas. Då fråga nu uppstår om ersättning för lemnadt understöd, invänder den kommun, der personen i fråga har hemortsrätt, att han icke varit föremål för fattigförsörjning enligt första paragrafen, och tvisten härom kan dragas från den ena instansen till den andra.

Medan jag har ordet, anhåller jag att få fråga mina ärade motståndare: om en lättnad behöfves i högsta domstolens arbete, om balansen af mål år från år är i tillväxt, månne det då icke vore skäl i att invänta förslag i ämnet från Kongl. Maj:t? ett förslag,

*Om upphö-
rande af
rätten att i
vissa fattig-
vårdsmål
fullfölja
talan i högsta
domstolen.
(Forts.)*

som nog kommer att framställas i händelse förhållandet dertill för-
anleder.

Efter detta anförande hördes rop på proposition.

Herr Treffenberg: När en landshöfding företager sig att und-
dervisa tvenne andra i fattigvårdsförordningen, bör han åtminstone
vara säker på att sjelf hafva reda på densamma. Jag ber herrarne
nu afgöra, om jag hört origtigt, eller om icke herr Bergström, med
afseende på den Konungens befallningshafvande tillkommande skyldig-
heten att vaka öfver fattigvårdsstadgans efterlefnad förklarade, att
klagan öfver Konungens befallningshafvandes beslut i sådana mål
icke må anföras. Nu lyder dock 46 § 4 mom. sålunda: "Genom
hvad i denna § stadgadt blifvit, är Konungens befallningshafvande,
som har till embetspligt att vaka öfver fattigvårdens behöriga hand-
hafvande, icke betaget att tillhålla det fattigvårdssamhälle, som under-
låter lemna fattigvård, då sådan enligt 1 § för viss person erfordras,
att sin skyldighet fullgöra", och vidare heter det i 48 § 1 mom., att
"den som är missnöjd med Konungens befallningshafvandes beslut i
tvist mellan fattigvårdssamhällen o. s. v., må hos kammarrätten an-
föra besvär", samt slutligen — observera detta — "Lag samma gäller
för fullföljd af klagan öfver åtgärd, som, på sätt i 46 § 4 mom.
sägs, Konungens befallningshafvande funnit nödigt besluta". Nu se
vi huru med denna sak förhåller sig. Fattighjonen få icke klaga,
men fattigvårdssamhället får klaga. Detta var det ena.

Vidare gjorde herr Bergström en anmärkning, som uppenbarligen
berodde på, att han missförstod min mening. Han sade, att den om-
ständigheten, att det icke kan utredas, huru vida en person, som
begär fattigunderstöd, har egna medel eller är i tillfälle att kunna
få hjälp af anhörige, må icke uppehålla understödets utgifvande, utan
församlingen är skyldig att lemna det ändå, om behovet deraf är
konstateradt. Men hvem har nekat dertill? Jag har icke ens antydt
en motsatt uppfattning. Men när frågan gäller att undersöka, huru
vida den, som begärt och fått understöd, har egna medel eller an-
hörige, som äro skyldige att hjälpa honom, då, säger jag, att en så-
dan fråga har en rent administrativ karakter och icke får bedömas
efter samma regler, som domaren har att tillämpa vid rena rätts-
tvister. Här vid lag ber jag att få vidhålla mitt påstående om be-
tydelsen af de "lösa papperen", ett bevisningsmedel, som herr Berg-
ström sade sig icke hafva hört talas om. Jag kan då underrätta
om, att det är icke synnerligen länge sedan jag talade med en f. d.
ledamot af högsta domstolen, som upplyste, att i nämnda domstol
ett fattigvårdsmål blifvit afgjort hufvudsakligen på ett sådant "löst
papper", d. v. s. en attest, afgifven af åtskilliga, såsom man antog,
 trovärdiga personer. Hvad inträffade? Jo, att det fattigvårdssam-
hälle, som ansåg sig kränkt i sin rätt, sedermera begärde, att per-
sonerna, som afgifvit attesten, skulle för dödsfalls skull inför domstol
beediga densamma, hvarefter domstolen, som icke visste att utslag i
saken fallit hos Kongl. Maj:t, tillät vittnesförhör, som gaf till resultat

att attestens samtliga utgifvare återkallade allt hvad i attesten upp-
gifvits. Så mycken grund finnes för förmenandet att man icke i
förevarande frågor ofta nödgas döma med stöd af "lösa papper".

Hvad angår de till kammarrätten årligen inkommande 4- à 500
fattigvårdsmål, så medgifver jag, att en tillökning af detta antal mål
till den, som justitieministern nu har att behandla, icke är obetydlig,
men det är å andra sidan onekligt, att dessa mål oftast äro af den
beskaffenhet, att de kunna temligen summariskt afgöras.

Herr Fröberg medgaf väl, att frågor angående skattskrifning af-
göras enligt administrativ lag, men anmärkte tillika, att personer,
som fått fattigunderstöd, ofta icke varit skattskrifna på många år,
och när då fråga uppstår, hvar dylika personer senast varit eller på
grund af vistelse bort vara skattskrifna, måste undersökningen härom
ofta öfverlemnas åt domstol. Detta kan hända, och undersökningen
verkställas då under de vid domstol vanliga formerna, men domstolen
afgör icke och får icke afgöra hufvudfrågan; den har endast att höra
vitnena, och sedan prövas i administrativ ordning först hvar per-
sonen bort vara mantalsskrifven och sedan försörjningsskyldigheten.

Jag tillåter mig att i allo vidhålla hvad jag förut sagt.

Ropen på proposition upprepades.

Herr Bergström: Må det tillåtas mig att yttra ännu några ord.

Hvad angår den första paragrafen af gällande fattigvårdsförord-
ning, föllo verkligen herr Treffenbergs ord så, att han tycktes anse
en sammanhängande pröfning på en gång böra ega rum, dels huru
vida den hjälpbehöfvande fölle under den ena eller andra kategorien,
om han vore minderårig o. s. v., och dels huru vida han hade någon
annan, som toge vård om honom, eller han hade egna medel; den
senare pröfningen menade han vara af den art, att den lämpligast
skulle utöfvas af administrativ myndighet. Häremot invände jag, att
hvad nämnda incidenspunkt anginge, nemligen huru vida den under-
stödssökande hade egna medel eller någon annan, som toge vård om
honom, vore ett spörsmål, som icke finge uppehålla tilldelandet af
understöd, ty sådant hade, enligt förordningens första paragraf, fattig-
vårdssamhälle skyldighet att gifva, när den fattige vore minderårig,
eller i följd af ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller
lyte oförmögen att genom arbete sig sjelf försörja; då borde utan
dröjsmål nödtorftig fattigvård honom lemnas. Om fattigvårdsstyrelsen
antog, att han hade egna medel eller anhöriga, som kunde taga vård
om honom, finge fattigvårdssamhället vända sig till dessa och yrka,
att de antingen fullständigt eller i mån af förmåga toge vård om den
fattige. Så förhåller det sig dermed.

Hvad angår anmärkningen att jag icke bort tillåta mig att un-
dervisa tvenne landshöfdingar om fattigvårdsstadgan — egentligen
var det blott en, ty den andre är nu mera icke landshöfding — och
att jag skulle sagt, att öfver Konungens befallningshafvandes på grund
af stadgandet i förordningens 46 § 4 mom. fattade beslut klagan icke
i något fall finge föras, hvilket vore origtigt och stridande mot 48 §

*Om upphö-
rande af
rätten att i
vissa fattig-
vårdsmål
fullfölja
talan i högsta
domstolen.
(Forts.)*

*Om upphö-
rande af
rätten att i
vissa fattig-
vårdsmål
fullfölja
talan i högsta
domstolen.
(Korts.)*

1 mom., så är det möjligt, att mina ord icke föllo sig riktigt tydligt. Jag beskref den procedur, som eger rum i mål angående hvad jag vill kalla den inre fattigvården, d. v. s. då en fattig, hvars hemorts-rätt är obestridd, söker understöd hos fattigvårdsstyrelsen i det fattigvårdssamhälle han tillhör; men styrelsen vägrar att gifva sådant understöd. I detta fall är kommunalstämma andra instans, och sedan vidtager Konungens befallningshafvandes skyldighet att tillse, att den fattige icke lemnas utan allt understöd, men öfver Konungens befallningshafvandes beslut i denna sak må den fattige icke klaga. Jag tror att mina ord föllo sig så, och det ligger mycken vikt på, att man rätt läser 48 §, som innehåller, att endast fattigvårdssamhälle, som är missnöjdt med åtgärd, som Konungens befallningshafvande på grund af stadgandet i 46 § 4 mom. funnit skäl att besluta, må klaga, således icke fattighjon. De som skrefvo vår nu varande fattigvårdsstadga hade blifvit lärda af föregående tidens erfarenhet; de kände bland annat till detta tragikomiska mål, hvori fattigvårdssamhälle på klagan af en fattig blef dömdt att utbetala hyresersättning åt klaganden för två år, och de visste vidare, huru tillförene i England fattigvårdstungan nära nog vuxit hela nationen öfver hufvudet, just därför att det ingick i fattigvårdssystemet, att den fattige hade laglig rätt att hos domstol utsöka honom tillkommande understöd. Det var sådant man hos oss ville med roten upprycka, och detta har skett derigenom att, hvad fattighjonen och deras rätt angår, stannar det vid Konungens befallningshafvandes beslut; deröfver få *de* icke klaga. Något annat har jag icke velat säga och något annat tror jag mig icke heller hafva sagt, och då kan jag icke erkänna, att den tillrättavisning, herr Treffenberg ansett tillständigt att tilldela mig, varit i någon den ringaste mån befogad.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr grefven och talmannen i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föreliggande utlåtande hemställt och vidare på afslag derå, samt förklarade sig finna den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 46, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets berörda hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 57;
Nej — 52.

Föredrogs å nyo statsutskottets nedannämnda, den 20 och 27 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 61, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, med förslag, att det aflöningsbelopp, som kan blifva tillgängligt genom två länsmandistrikts i Vesternorrlands län sammanslagning till ett distrikt, må användas till aflönande af länsman i ett nybildadt distrikt inom samma län.

Utskottets hemställan bifölls.

n:o 62, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag till den agrikulturkemiska försöksanstalten vid Ultuna m. m.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 26 och 27 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 63, dels angående amortering å statsskulden, dels med anledning af väckta motioner om inskränkning af fullmäktiges i riksgäldskontoret befogenhet att utfärda statsobligationer utan till tiden stadgad återbetalningsskyldighet.

1 punkten.

Friherre von Kræmer: Herr grefve och talman, mine herrar! Man kan ju tycka mer eller mindre väl om den form, som riksgäldsfullmäktige valt för det sista lånet. Huru jag tycker om denna låneform, har kammaren sig nogsamt bekant; men då nu ett sådant lån dock är upptaget, kan man ju naturligtvis ingenting hafva emot, att någon åtgärd vidtages för dess amortering, och jag skulle icke haft någonting alls att yttra mot denna punkt, om jag icke denna gång hade den glädjen att kunna helt och hållet sluta mig till riksgäldsfullmäktiges åsigt, beträffande den lilla olikhet som egt rum mellan dem och statsutskottet. Riksgäldsfullmäktige föreslå nemligen, att, då de belopp, som nu inflyta för 30 millioners-lånet, användas till konvertering af 4 procent-lån, skall afsättas ett belopp, motsvarande

*Angående
amortering
å stats-
skulden.*

Angående
amortering å
statsskulden.
(Forts.)

4 procent för den skuld, som sålunda dödas, och att detta belopp skall användas till ränta på det nya 3 procent-lånet, och öfverskottet, sedan 3 procent-räntan är betalad, användas till amortering å sagda nya lån och föras under den särskilda amortissemensfonden för samma lån. Derigenom skulle amortering på 79 år åstadkommas. Jag tycker, att man bör vidhålla den gamla traditionen och för hvarje lån åtminstone *beräkna* en slutbetalningstid, om också genom framtida konverteringar något annat slutresultat till äfventyrs skulle åstadkommas. Statsutskottet anser deremot, att det är fördelaktigare, att, sedan ränta betalats på 3 procent-lånet, skall det öfverskott af omkring 80,000 kronor, som sedermera uppstår, gå till en ny allmän amortissemensfond, som skall användas till inköp af hvilka af våra utelöpande statsobligationer som helst. Jag kan icke gilla detta förslag. Mig synes att detta är att urvattna hela förslaget. Derigenom försvinner afsigten att slutbetala 3 procent-lån. Det må vara, att det kan slå sig ekonomiskt fördelaktigare ut att köpa andra obligationer, men jag tror icke, att dessa möjligen några tusen kronors vinst kan uppväga den moraliska förlust, som ligger i, att man öfvergifver idén att amortera särskildt 3 procent-lånet. Jag skulle därför helst velat sluta mig till fullmäktiges förslag, men man måste i politiken vara praktisk och taga hvad som kan erhållas. Jag vill därför icke motsätta mig hvad statsutskottet föreslagit i denna första punkt. Jag skulle endast önska att få göra ett litet tillägg; ty hvad vill väl det säga, att man inköper obligationer för 80,000 kronor och behåller dem i riksgäldskontorets kassa för att sedermera någon gång, då det bliver ondt om pengar, åter släppa ut dem? Hvad bliver då af amorteringen af statsskulden? Det vore ju ett rent spegelfäktteri. Någon säkerhet synes mig därför icke vinnas, med mindre än man tillägger orden: "inköpta obligationer skola genast makuleras", och om detta tillägg anhåller jag, att herr greffen och talmannen ville framställa proposition.

Grefve Sparre: Jag anhåller om bifall till statsutskottets förslag i den föredragna punkten.

Utskottet har, i olikhet med fullmäktige i riksgäldskontoret, föreslagit att Riksdagen, med anledning af 1888 års svenska 3 procent statslåns upptagande, må besluta, att till de under riksgäldskontorets förvaltning stående liquidations- och amortissemensfonderna skall årligen, räknadt från och med nästkommande år, utbetalas en annuitet till belopp motsvarande fyra procent af den för detta lån erhållna valuta, eller 885,333 kronor 33 öre, af hvilken annuitet ränta å 1888 års lån främst skall utgå, men återstoden användas till amortering å statsskulden medelst ökad utlottning eller obligationsinköp tid efter annan, samt att, för innevarande år, till liquidations- och amortissemensfonderna skall utbetalas, jemte hvad som erfordras till ränta å 1888 års lån, det af fullmäktige i riksgäldskontoret föreslagna belopp af 71,111 kronor 11 öre, att på här ofvan angifna sätt för amortering användas.

Detta fann den föregående talaren icke tillfredsställande, om deri icke gjordes det tillägget, att de inlösta obligationerna skulle makuleras.

Jag tror icke, att ett sådant stadgande är lämpligt att nu besluta. Rätta platsen för en dylik framställning torde vara vid pröfning af riksgäldskontorets reglemente. För öfrigt tillåter jag mig påpeka, att jag icke tror, att vi behöfva hysa någon fruktan för att de inlösta obligationerna skola å nyo utsläppas, ty antagligen komma, till en början åtminstone, obligationer löpande med högre räntefot att inköpas än som lämpligen böra begagnas för upplåningen.

Jag anhåller om bifall.

Friherre von Kræmer: Blott ett par ord.

Den siste ärade talaren sade, att man icke kunde förutsätta, att de en gång inlösta obligationerna skulle komma att utsläppas. Jag vill först återkalla i kammarens minne, att något sådant i främmande länder alldeles icke är oerhördt. Så har t. ex. vid ett föregående tillfälle, då denna fråga diskuterats, upplysts, att detta förfaringssätt har tillämpats i England. Men jag vill taga ett exempel från närmare håll. Här står i utskottets betänkande, sid. 12:

“Fullmäktige ansågo således det nya 3 proc. lånet blifva billigast för staten, om åt obligationerna gäfves den här ofvan angifna form, och betvivla icke, att framtiden skall utvisa rigtigheten af denna åsigt. Härvid förbisågo fullmäktige ej heller vissa andra, ofta påpekade, men mera underordnade fördelar, till hvilka berörda form gifver tillfälle, bland dem den att erbjuda ett naturligt sätt äfven för räntebesparingar å lånet genom möjligheten att, då statskassan har tillgångar lediga för tillfällig användning, uppköpa och derefter åter utsläppa obligationer och dymedelst inbespara räntan under mellantiden.”

Hvad blir då af hela denna fond, till hvilken man skall lägga dessa 80,000 kronor om året och ännu större belopp, om tillgång finnes, när man åter skall utsläppa dessa obligationer, om anledning dertill förekommer? I stället för en *statsskuldsmorteringsfond*, blir den en simpel statsverkets *upp- och afskrifningsräkning!* Jag är därför fortfarande af den åsigten, att statsutskottets förslag behöfver det tillägg, hvarom jag tagit mig friheten att göra framställning. Det är visserligen sant, att det kan göras vid annat tillfälle i riksgäldskontorets reglemente, men man kan icke komma för tidigt med en nödvändig och god sak, hvilket enligt min lifliga öfvertygelse detta tillägg vore.

Herr Börnstjerna: Mig förefaller det vara en ren national-ekonomisk förlust att gå på och amortera våra lån, på samma gång vi årligen äro nödsakade att upptaga nya lån för våra jernvägar. Om man ville göra sig besvär med att räkna öfver, huru mycket staten förlorat på dessa amorteringar, är jag fullkomligt öfvertygad, att man skulle finna, att det går upp till många millioner. Man måste komma i håg, att den kapitalrabatt, som man är nödsakad att gifva vid lånens upptagande, går förlorad, och kostnaden för att draga in pengar med ena handen och skicka ut dem med den andra går

Angående
amortering å
statsskulden.
(Forts.)

också förlorad. Så länge man är tvungen att årligen upptaga nya lån för jernvägarne, är det bättre att icke amortera något utan i stället låna upp så mycket mindre. Det förefaller mig alldeles tydligt såsom en ren nationalekonomisk förlust att gå på med dessa amorteringar; men då ingen reservant inom utskottet, så vidt jag kan se, finnes mot detta förslag i sådan riktning, vill jag icke göra något yrkande, så vida jag icke får understöd af andra.

Friherre Åkerhielm: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag skall icke tillåta mig att med någon synnerlig ifver påyrka den ordalydelse, som må finnas vara den lämpligaste i ett reglemente, som jag på grund af kammarens förnyade förtroendeuppdrag har att efterleva, så vidt jag förstår och förmår; men jag anser mig kunna och böra redan nu med anledning af hvad här yttrats framhålla, huruledes det synes mig öfverensstämma med en klok och god hushållning, att åt fullmäktige, hvilka, derest de icke finnas sitt värf vuxne, man ju hvarje år kan utbyta mot andra, lemnas så pass fria händer som vid handhafvande af ärenden rörande rikets gäld möjligt kan vara. Statsutskottets uppställning af den föredragna punkten har i detta fall enligt min tanke det företrädet framför det af en annan talare, friherre von Kræmer, här framställda förslaget till ordalydelse, att det lemnar större spelrum åt fullmäktige, mera handlingsfrihet för dem att uppköpa de svenska statspapper, som fördelaktigast egna sig för uppköp, lägga dem till ifrågavarande fond, derest tillfälle dertill erbjuder sig, och, när kursen vexlar, möjligen åter utsläppa de papper, som stå högt i kurs för att inköpa till samma fond andra. Vill man drifva amorteringen i stort och icke blott hålla sig till den gamla amorteringsplanen utan äfven till den sist tillkomna lånetypen eller de uppsägbara lånen, bör man begagna sig af en sådan amorteringsfond, som här är föreslagen.

För öfrigt tror jag för min del, så vidt jag förstår, att frihet i skötseln der vid lag är till fördel för det hela. Jag befarar, att man genom en inskränkning, sådan som friherre von Kræmer tänkt sig den, ställer upp trängre gränser, än behöfligt är och möjligen derigenom förhindrar de gynsamme anordningar, som skulle kunna träffas. Nu kan man visserligen säga, att det icke är gifvet, att staten hvarje ögonblick bör göra amorteringar, och jag kommer härvid närmast in på det anförande, som afgafs af herr Björnstjerna. Så vidt jag förstår honom rätt, vill jag äfven gifva honom full rätt och säga, att något sådant har icke statsutskottet från början tänkt sig, utan statsutskottet har använt ett uttryck, som är för mig fullt tillfredsställande, då utskottet säger, att medlen skulle användas till amortering å statsskulden medelst ökad utlotning eller obligationsköp *tid efter annan*. Således, i den mån förhållandena därför lämpade sig, skulle Riksdagens fullmäktige ega verkställa dessa uppköp till en pågående amortering och välja tidpunkten dertill.

Af hvad jag sagt framgår, att jag har den uppfattningen, att, om man nu skulle föreskrifva för fullmäktige såsom en ovilkorlig skyldighet att genast makulera de inlösta obligationerna, skulle man

göra sig saker till det förfaringssätt, som är väl känt i vårt land sedan lång tid tillbaka, nemligen att skrinlägga de inkomna penningarne. Man lägger guld, som man får för assignationerna i byråådan. Det går väl för sig, men det gifver ingen ränta. Jag tror det är klokare och bättre att behålla obligationerna omakulerade. Härigenom beredes tillfälle till en bättre hushållning för statsverket.

*Angående
amortering å
statsskulden.
(Forts.)*

Med detta har jag icke sagt, att jag icke finner mig uti, hvilket beslut angående reglementets ordalag Riksdagen än fattar, ty båda kunna efterleivas.

Jag har icke något yrkande att göra.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på nu förevarande punkt yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock, af friherre *von Kræmer*, att samma hemställan skulle bifallas med följande tillägg: "Inköpt obligation skall genast makuleras".

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

2 punkten.

Mom. a).

Herr Forssell: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag föreställer mig, att många af kammarens ledamöter tycka, att de fått nog af de perpetuella räntorna, och helst se, att motionären, synnerligen vid en så framskriden timme, icke envisades att vidhålla ett förslag, som af kammarens ledamöter i utskottet enhälligt afstyrkts. Men det är verkligen icke min personliga sak, som nu är i fråga, och medvetandet härom gifver mig mod att hålla ut till slutet, hur ringa bifallet och hur starkt motståndet än må vara. Jag känner mig särskildt förbunden att uppehålla min mening deraf, att jag, såsom kammaren behagade noga iakttaga, för densamma lyckats vinna kraftigt understöd af mina vänner i riksgäldskontoret.

*Angående
hvad som bör
iakttagas vid
utfärdande
af vissa slags
statsobligation-
er.*

Mine herrar, förhållandena äro helt annorlunda nu än den 26 januari. Då kunde man ännu hafva möjlighet att påstå, att motionen afsåg en kritik af 1888 års tre procents lån, och den lilla missällighet, som af denna anledning uppstod mellan riksgäldsfullmäktige och motionären, skydde också bort sjelfva principfrågan. Men nu är denna affär utspelad, såsom jag hoppas till herrar riksgäldsfullmäktiges fulla belåtenhet, och därför kunna vi nu med mera lugn skärskåda principfrågan, sådan hon är. Nu är det omöjligt att påstå, att ett bifall till motionen skulle innebära något misstroende eller klander mot riksgäldsfullmäktige, då dessa ju i denna sak äro med motionären ense, såsom jag hoppas för kammaren kunna ådagalägga. Jag öfvergår därför med så mycket större lugn till att i största korthet bemöta de anmärkningar, som blifvit framställda mot min motion.

Utskottet har sagt, att mina betänkligheter mot de perpetuella

Angående
hvad som bör
iakttagas vid
utfärdande
af vissa slags
statsobligationer.
(Forts.)

räntorna innefatta i sjelfva verket en fruktan, att svenska Riksdagen af en låneform skulle få sina ekonomiska begrepp förvirrade. Uttrycket är icke mitt, ehuru jag för min enskilda del visserligen kan acceptera detsamma. I hvarje fall eger det sin giltighet, att en ny låneform både kan och äfven antagligen skall omskapa svenska Riksdagens begrepp om statsskuld. Huru vida detta nya eller förändrade begrepp skall kallas förvirradt eller ej, riktigt eller origtigt, det beror ju sedan på den ekonomiska uppfattningen.

Hvad som omöjlig kan förnekas är, att sjelfva innehållet af rättsförbindelsen i ett lån med återbetalningsskyldighet är så väsentligt skiljaktigt från innehållet af sjelfva rättsförbindelsen i ett lån utan sådan skyldighet, eller perpetuella räntor, att dessa båda låneformer måste på alldeles motsatt sätt inverka på *gäldenärens* ekonomiska begrepp. I amorteringslånet ålägger den rättsliga förbindelsen att återbetala lånets både ränta och kapital; de perpetuella räntorna ålägga rättslig förbindelse endast att betala räntan men icke att återgälda kapitalet. I förra fallet är återbetalning af kapitalet en lika ovilkorlig skyldighet som erläggande af räntan; i senare fallet är återbetalningen af det lånfångna kapitalet en fullkomligt lika frivillig handling som t. ex. inköpet af en egendom, och denna skilnad måste naturligtvis leda till en ganska olika uppfattning om kapitalskuldens betydelse.

I förra fallet är gäldenären tvungen att betrakta kapitalet såsom en annans egendom, som efter en viss tids förlopp måste till egaren återställas, i senare fallet, då kapitalet icke behöfver till egaren återställas, är gäldenären mycket lätt förledd att betrakta det såsom ingens egendom, d. v. s. icke tänka på kapitalskulden alls.

I förra fallet är den ständiga amorteringen en stark påminnelse om, att skuldbördan finnes till och att den bör aflyftas, i senare fallet är friheten från att betala något annat än räntan en mycket stor lockelse att också icke tänka på annat än räntan och glömma kapitalskulden.

I förra fallet är amorteringen en ovilkorlig pligt, som man måste göra en ansträngning för att kunna undandraga sig, i senare fallet är amorteringen en öfverloppsgerning, som man behöfver anstränga sig för att åtaga sig.

Man behöfver icke ega särdeles djup kännedom om menniskonaturen, för att inse, huru som sjelfva rättsförbindelsen i förra fallet skall mycket kraftigare uppehålla det begrepp om statsskulden, — som är vårt gamla svenska begrepp, — att den, om också nödvändig, likväl på det hela är ett slags ondt, som bör vara öfvergående. Huru som åter i senare fallet sjelfva rättsförbindelsen lika kraftigt skall befordra det begrepp, som så länge bedarat t. ex. Frankrikes folk, att statsskuld är en väsentlig, nyttig, ja, nödvändig grundval för en statshushållning — en föreställning, som växer och utvecklar sig, såsom vi sett många gånger, ända tills denna statshushållningens grundval slutligen blir för tung, så tung, att den sjunker och drager hela byggnaden öfver sig.

Men, säger man, Sverige är ju icke Frankrike! Svenska nationen är icke beskaffad såsom andra nationer. Låtom oss framför allt icke utkasta den ringaste misstro mot svenska Riksdagens vilja och för

måga att fullgöra sin förbindelse, att betala statsskulden, ty det har svenska Riksdagen icke gjort sig förtjent af!

Nej! Visserligen icke; men låtom oss icke heller leka med ord och förbise hvad som menas med förbindelse i båda fallen. Hittills har svenska Riksdagen varit förbunden att årligen betala så väl ränta som amortering å sina lån. Hädanefter skulle den svenska Riksdagen endast blifva förbunden att årligen betala ränta, icke att göra någon afbetalning å statens skuld. Jag tviflar visst icke på att Riksdagen skall fullgöra sina *förbindelser* såsom hittills, men, huru vida och huru länge den kommer att fullgöra äfven kapitalafbetalningar, då skuldens afbetalning icke längre är en skyldighet utan en frivillig handling, derom kan man vara berättigad att vara något tveksam. Jag kan åtminstone icke förstå hvarför svenska folket skall anses höjdt öfver alla de frestelser, som förledt andra folk, eller hvarför det icke är antagligt att svenska Riksdagen, stäld i likartad belägenhet som andra nationer, också skulle gifva efter för den så tilltalande frestelsen att icke belasta sig med uppoffringar för statsskuldens minskning. Men att dylika frestelser verkligen finnas och komma att yppas snart nog, och i framtiden ännu mera än i detta ögonblick, derom lär en och hvar kunna öfvertyga sig, som eger öppen blick för samtidens förteelser, framför allt för de tidslynnets yttringar, som bestå uti anspråk på skatternas nedsättning samtidigt med statsutgifternas nästan obegränsade ökning.

Om nu sådana frestelser verkligen finnas, räcker mitt förstånd icke till att begripa, hvarför man skulle afstå ens från det allra ringaste af det, som utgör en motståndskraft mot de samma. Andra finnas dock, hvilkas förstånd sträcka sig så långt, och dessa säga, att den motståndskraft, som icke är absolut, duger icke till något. Den motståndskraft, som ligger i amorteringslåneformen, säga de, är icke tillräcklig, ty äfven med denna låneform kan man öka statsskulden genom upptagande af nya lån, och uppskjuta betalningen af de gamla lånen genom deras konvertering, derför att, såsom utskottet uttryckt sig, om riksdagen ville utan nödig varsamhet förfara med statsskulden, "så lärer ingen låneform och ingen bestämmelse i riksgäldskontorets reglemente kunna hejda en sådan rörelse". Ett underligt skäl! Jag har mött det förut, men knappast ansett det löna mödan af ett svar. Då det dock nu i det höglöfliga utskottets skrifvelse framträder med ökad betydelse, tillåter jag mig i största korthet karakterisera detsamma. Det är alldeles som om man sade: derför att dammar brista, när en onaturlig värfloed kommer, så behöfvas inga dammar; derför att skrankor mot frihetens missbruk kunna af friheten sjelf öfverskridas, så bort med alla skrankor; eller som om man, derför att, trots alla garantier och försigtigt afvägda former för grundlagsändringar, obetänksamma grundlagsändringar dock stundom kunna vidtagas, skulle förklara, att alla dylika lagliga former vore öfverflödiga eller att deras tillämpning borde bero på — konstitutionsutskottet. Analogien tror jag är fullt slående och den argumentering i de tre nämnda fallen, hvars slut jag tror kammaren icke gillar, öfverensstämmer fullkomligt med den bevisning, genom hvilken man vill ådagalägga, att en amorteringslåne-

*Angående
hvad som bör
iakttagas vid
utfärdande
af vissa slags
statsobligation-
er.
(Forts.)*

*Angående
hvad som bör
iakttagas vid
utfärdande
af vissa slags
statsobligation-
er.
(Forts.)*

form alls icke innebär större trygghet, än den perpetuella räntetypen, mot statsskuldens ökande eller bibehållande.

Man kunde möjligen förstå benägenheten att upplägga dylika lån i en tid, då svenska staten stod framför en ganska lång period af nya lån, ty då kunde det sägas att ett successivt upptagande af lånen hade så kallade nationalekonomiska skäl emot sig och ehuru visserligen icke tungt vägande var detta dock ett skäl. Vigten af detta skäl försvinner dock nästan till intet, då vi befinna oss i en tidpunkt, då svenska staten, sedan vi numera nästan färdigbyggt våra jernvägar, icke vidare behöfver tänka på några dylika lån. De ledamöter af kammaren, som med mig dela fruktan för den nya låneformens inverkan på Riksdagens benägenhet att bibehålla statsskulden, dess inverkan på folkets och Riksdagens ekonomiska begrepp i afseende å denna statsskuld och de, som icke vilja borttaga det hinder mot en dylik benägenhet, som ligger i den att sjelfva obligationerna inskrifna skyldigheten att betala lånet, de kunna icke vara till freds med den reglementariska bestämmelse, statsutskottet här infört. Att man i första punkten infört bestämmelse derom, att för de redan upptagna lånen skall bildas en särskild amorteringsfond, derom är ju intet att säga, men då utskottet i andra punkten förordar en bestämmelse derom att i händelse nya statsobligationer utfärdas, i hvilka någon viss o villkorlig återbetalning medelst årlig amortering icke blifvit af staten utfäst, skall äfven för dessa lån bildas en särskild amorteringsfond, så inser kammaren väl att deri ligger rent af en uppmuntran till och ett gillande af den nya låneformen, och då man på samma gång uttalat ett slags försäkran, att Riksdagen vill fortsätta att amortera, så kan detta löfte visserligen icke anses innebära samma garanti som den i sjelfva obligationen skrifna förbindelsen att amortera. De ledamöter af kammaren, som lika med mig dela fruktan för den perpetuella räntans inverkan på de ekonomiska begreppen, skola väl också knappast hafva något att invända emot min motion. Man har sagt, att genom en sådan bestämmelse, som den i motionen föreslagna, skulle riksgäldskontoret förpligtas att i hvarje särskildt fall underställa sina lånetransaktioner Riksdagens pröfning. Jag ber om förlåtelse, men något sådant innehåller motionen *alls icke*. Der föreslås helt enkelt, att nya obligationer utan stadgad återbetalningsskyldighet icke finge utfärdas, innan frågan derom blifvit underställd Riksdagens pröfning, d. v. s. att i alla de fall, då riksgäldskontoret utfärdar obligationer med stadgad återbetalningsskyldighet, behöfves icke någon sådan underställning, utan endast i de fall, då riksgäldskontoret vill göra undantag från regeln, skall beslutet underställas Riksdagens pröfning. Detta är naturligtvis alldeles detsamma, som om man föreskrefve att i alla de obligationer, som af riksgäldskontoret utgifvas, skall bestämmelse intagas om den tid, inom hvilken de skola vara inlösta — detta skulle vara regeln — och sedan tillade, att vid alla afvikelser från den regeln skulle hemställan göras till Riksdagen. För min del har jag naturligtvis icke något emot att tillägget uteslutes om regeln uttryckes positivt. Enda orsaken, hvarför jag icke vågat gifva min framställning den formen, var att förra gången, då denna fråga var å bane

(1878), blef densamma, ehuru visserligen med en knapp majoritet af kammaren afslagen, emedan man påstod att riksgäldskontoret genom en dylik bestämmelse skulle blifva allt för mycket bundet.

Nu har dock, såsom herrarne sjelfva behagade finna, riksgäldskontoret afgifvit en bestämd förklaring, att ett dylikt uttryck i sjelfva reglementet icke skulle för riksgäldskontorets verksamhet utgöra något hinder eller på något sätt skada densamma och den motiveringen får icke betraktas såsom något aftvunget medgifvande.

Kammarens ledamöter behagade erinra sig att vid diskussionen i denna fråga den 26 januari detta år yttrade sig tvenne af riksgäldskontorets egna ledamöter i ganska bestämda ordalag i samma riktning som motionären. Ordföranden för herrar fullmäktige i riksgäldskontoret förklarade vid samma tillfälle, att han aldrig tänkt sig möjligheten af att öfverflytta hela statsskulden till perpetuella räntans lånetyp, emedan han ansåg att detta skulle medföra alltför stora vådor.

En annan ledamot af riksgäldsfullmäktige yttrade: "jag kan icke frigöra mig från allvarsamma betänkligheter att förändra någon väsentligare del af denna skuld till perpetuella räntor . . . Studerandet af andra länders finansförvaltningar har stadgat min öfvertygelse, att det vid många tillfällen kan vara nyttigt för staten att hafva icke blott ett moraliskt utan äfven ett juridiskt band på sig att afbetala sina skulder."

Denna klart uttalade öfvertygelse måste vara grunden för det förslag, riksgäldskontoret till statsutskottet framställt derom, att i reglementet för riksgäldskontoret kunde införas en föreskrift, att, om dylika obligationer komme att utfärdas, skulle deri intagas bestämmelsen om en viss sista tid, inom hvilken de skulle vara betalda. Detta är, mine herrar, alldeles detsamma som den af mig föreslagna föreskriften om en i obligationerna stadgad återbetalningsskyldighet. Således råder härutinnan full öfverensstämmelse mellan motionärens och riksgäldskontorets uppfattning.

Fullmäktige hafva alltså förklarat, att hvad af mig begäres icke lägger hinder i vägen för eller utgör någon skadlig inskränkning uti riksgäldskontorets verksamhet. Klart är ju också att en sådan bestämmelse erbjuder en tillräckligt stor krets af lån, inom hvilka utskottet fritt kan röra sig. Då det endast är föreskrifvet att i hvarje obligation skall intagas en bestämmelse om den tid, inom hvilken lånen skola vara betalda, kunna fullmäktige inom denna klass välja hvilka slag af lån de behaga, vare sig utlottningsslån, amorteringslån, s. k. amerikanska lån, terminsannuiteter, ja till och med lifräntelån, med ett ord så många olika låneformer som deras eget snille och andras erfarenhet kunna gifva vid handen. Det enda slag af lån de icke finge upptaga skulle vara lån utan stadgad återbetalningsskyldighet. Jag vågar hemställa, huruvida det kan anses innebära några vådor vare sig för riksgäldskontorets rörelseförmåga eller för svenska statens kredit att i reglementet införas en sådan bestämmelse som fullmäktige sjelfva föreslagit. Jag tror snarare att bestämmelsen skulle verka tryggande såväl för svenska statens kredit som för framtidens uppfattning och tillåter mig därför hemställa, att i stället för den af

*Angående
hvad som bör
iakttagas vid
utfärdande
af vissa slags
statsobligation-
er.*
(Forts.)

*Angående
hvad som bör
iakttagas vid
utfärdande
af vissa slags
statsobligation-
tioner.*
(Forts.)

utskottet föreslagna bestämmelsen måtte införas en punkt af följande lydelse: att Riksdagen måtte föreskrifva, att de statsobligationer, som af riksgäldskontoret utgifvas, skola innehålla bestämmelse om den tid, inom hvilken lånet skall återbetalas.

Herr Ekenman, Victor: Äfven jag finner i likhet med förre talaren, om jag rätt förstått honom, det vara lyckligt att åtskilligt passerat, sedan denna fråga förra gången var före. Fullmäktige i riksgäldskontoret hafva nemligen sedan dess erhållit décharge och blifvit återvalde, och detta är omständigheter, som påtagligen skola och böra inverka begränsande på debatten — en begränsning, som för öfrigt är så mycket mera nödvändig som tiden ju är långt framskriden.

Då jag nu öfvergår till sjelfva saken för att följa den ärade talaren, som nyss yttrade sig, så har han, efter min uppfattning, ritat med något för mycket mörka färger. För att taflan skall blifva fullt korrekt, tror jag dock, att det kan behöfvas några ljuspunkter, och jag skall söka att uppdraga dem. Kan det lyckas mig att med mitt anförande något mildra de mörka skuggor, han kastat, har jag icke talat alldeles förgäfvat.

Jag anhåller att först och främst få framhålla de fördelar, som jag anser vara förbundna med de perpetuella räntorna. Jag begagnar detta uttryck, ehuru jag väl vet att det icke är så alldeles egentligt, men det har användts förut, emedan man väl förstår hvad dermed här menas. Det finnes en stor och beaktansvärd fördel med dessa s. k. perpetuella räntor, nemligen att man genom införandet af denna lånetyp i vårt lånesystem tagit första steget till införande af ett inhemskt obligationslånesystem. Jag tror att de fördelar, en dylik lånetyp erbjuder för kapitalister i allmänhet och mindre sådana i synnerhet, äro så afsevärda, att man med fullt skäl kan säga att här förefinnas *starka förutsättningar* för att dessa lån skola blifva till fördel för landet. De hafva den fördel framför de förut upplagda obligationsamorteringslånen, att innehafvaren af en dylik obligation af förut vanliga typen måste hålla noga reda på när utlottning sker, och detta kan under vissa förhållanden medföra icke obetydliga svårigheter.

Det har händt, och händer dagligen, att icke så få obligationer utlottas, som ej blifva presenterade till inlösen å förfallodagen. Men äfven under antagande, att obligationsinnehafvaren vet när utlottning sker och aktgifver å resultatet, står han dock alltid risken att få åter kapitalet vid en tidpunkt, som ej är för honom lämplig.

Denna olägenhet förefinnes ej med de perpetuella räntorna. Har man en gång placerat sina penningar i dylika papper, så lyfter man sina räntor å bestämd tid och riskerar ej att å en mindre tjenlig tid få kapitalet tillbaka.

Jo, i ett fall kan det verkligen inträffa. Staten eger nemligen enligt lånekontraktet uppsäga hela lånet på en gång, men detta är en fara för obligationsinnehafvaren, som icke är synnerligen afsevärd; ty

det dröjer säkerligen mycket länge, innan staten kan med fördel begagna sig af den rättigheten.

Jag kan således för min del ej undertrycka den mening, att dessa papper, just i följd af nämnda egenskaper, erbjuda så stora och betydliga fördelar för kapitalisten, att, då de blifva kända, dessa egenskaper, sådana papper komma att få vida större spridning inom landet, än som kan blifva förhållandet med lånepapper af den förut vanliga typen.

Jag skall nu bedja att få något beröra de vådor, dem motionären af de med honom liktänkande funnit vara så synnerligen stora för den ifrågavarande typen. Jag skall ej upptaga kammarens tid med att steg för steg följa deras resonnement; ty jag kan, så vidt jag fattat det rätt, sammanfatta det så, att man anser, att genom införandet af denna typ uppstått en stark frestelse för representationen att ytterligare öka statsskulden. För min del har jag en helt annan uppfattning. Jag tror nemligen, att statsskuldens ökande är beroende på *lånebehovet*, och detta på Riksdagens beslut. Har Riksdagen beslutat anslag, men de för handen varande tillgångarna ej räcka till för ändamålet, återstår blott att upplåna penningar, vare sig man har den ena eller andra lånetypen. Så har hittills egt rum, och det kommer man framdeles att göra, vare sig att den ifrågavarande lånetypen blir införd eller icke.

Jag tror att *sättet*, huru man lånar, härvid är utan betydelse.

Jag kan så mycket mera säga detta, som de anmärkningar och invändningar, som blifvit gjorda, och den antydda jemförelsen mellan huru den enskilda personen i ett och annat afseende går till väga och huru han möjligen helst undandrager sig att betala en skuld för hvilken bestämd förfallotid icke är satt, ej ega tillämpning på den svenska riksdagen. Den svenska riksdagen är sammansatt på sådant sätt och består af så sparsamma och betänksamma män, att man icke behöfver befara att de af en ny lånetyp låta sig frestas till onyttiga utgifter.

Man säger måhända, att det visserligen ej är någon fara för det närvarande, men framtiden kan komma att utvisa något annat. Ja, skulle mot all förmodan framtiden utvisa, att riksdagen blifver sammansatt af personer, som finnas benägne för slöseri med statens medel, kommer man visserligen ej att låta sig hindras häruti af någon viktigen reglementarisk föreskrift vare sig beträffande lånetyper eller annat.

Beträffande slutligen hvad den ärade motionären nu föreslagit och som han förmenar ej utgöra annat, än hvad som skulle kunna accepteras, får jag säga, att då jag har den uppfattning af denna lånetyp, att det varit synnerligen fördelaktigt att den blifvit införd i vårt statsskuldssystem, kan jag ej vara med om ett så restriktivt stadgande mot fullmäktige som att de enligt detta förslag skulle förbjudas använda just denna typ.

Tvärtom finner jag att statsutskottet här handlat fullkomligt korrekt. Utskottet har icke, såsom motionären framställt saken, gifvit någon uppmuntran till denna typ, utan utskottet säger ju i sin

*Angående
hvad som bör
iakttagas vid
utfördande
af vissa slags
statsobligation-
tioner.
(Forts.)*

*Angående
hvad som bör
iakttagas vid
utfärdande
af vissa slags
statsobligation-
tioner.
(Forts.)*

motivering, att utskottet är öfvertygad om "att fullmäktige med varsamhet komma att begagna sig af den sålunda dem lemnade frihet vid val af låneform." Tillika öfvertygad om att man, utan någon annan bestämmelse, än den utskottet har föreslagit, på det bästa och lyckligaste sätt gör slut på denna fråga, tillåter jag mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Grefve Sparre: Tiden är långt framskriden, hvarföre jag antager att kammaren gerna ser att jag med så få ord, som möjligt, till bemötande upptager den föregående talarens anmärkningar.

Motionärens förslag skiljer sig från statsutskottets deruti, att han önskar det en viss tid skall bestämmas för lånens slutbetalning. Han har nyss visat huru vidsträckt hans förslag verkar och huru många slags lån det medgifver, men de låneformer, som ingå i den ärade talarens förslag ingår äfven i utskottets förslag. Det enda nya han tillägger är stadgandet om en viss slutlig återbetalningstid. Jag frågar, hvad värde har en sådan förpligtelse? Medför den verkligen någon trygghet? Och slutligen, för den ej med sig vissa olägenheter? Om jag nemligen bestämmer, att ett lån skall betalas inom 60 à 75 år och ej stadgar något vidare, så är det en lätt sak för låntagaren, att när tiden är inne för lånets betalning, verkställa en konvertering af samma lån, och hvart tager då tryggheten vägen? Medför ej deremot den lilla fördel, man söker vinna, olägenheter? I början af löpningstiden framkallas visserligen ej här af någon olägenhet, då ett dylikt stadgande svårigen torde då verka en stegring af kursen. Men då man nalkas tiden för lånets slutbetalande, komma naturligtvis obligationerna genom ett dylikt stadgande att stiga mot pari, och derigenom blir ju deras inlösen dyrare, än om slutlig betalningstid ej varit bestämd.

Den nästföregående ärade talaren sade ytterligare, att han upptog fullmäktiges förslag. Men det är dock en skilnad, ty fullmäktiges skrifvelse innehåller icke bestämmelsen om en viss sista tid, inom hvilken lånet skall vara betaldt, såsom ett deras förslag, endast som en åtgärd, hvilken utan hinder kan vidtagas. De säga nemligen att inga hinder möta mot det omnämnda förfaringsättet, men något förslag hafva de dermed ej framställt. Den ärade talarens ordade vidare om den uppfostrande betydelsen af amorteringslån och den trygghet, de erbjuda. Men jag för min del tror att mera än på amorteringsplanen skall man lita på svenska folkets sedan lång tid tillbaka visade benägenhet att betala sin statsskuld; ty jag håller före, att den säkerhet man eger i en amorteringsplan är ofantligt liten. Undersöker jag nemligen huru långt de lån, som löpa med 3 procent ränta och $\frac{1}{2}$ procent amortering hinna amorteras under 15 och 20 år, den tid, efter hvilken våra statslån vanligtvis kunna konverteras, så erfar jag att på de första 15 åren ej amorterats mera än 9,3 procent och under 20 ej mer än 13,44 procent. Huru stor garanti ligger då i amorteringsplanen? Säger oss också icke erfarenheten, att alla våra äldre svenska lån blifvit konverterade? Jag tror i motsats mot talaren, att säkerheten

för lånens återbetalning ligger deruti, att svenska folket *vill* betala tiden, som i lånekontraktet bestämmes, beslutar att, om nya statsobligationer, i hvilka någon viss, ovilkorlig återbetalning medelst årlig amortering ej blifvit af staten utfäst, varda af fullmäktige i riksgäldskontoret utfärdade, fullmäktige skola snarast möjligt göra framställning om anvisande af de medel, hvilka böra årligen afsättas för skuldbeloppets amortering inom den tid, fullmäktige anse lämplig. Jag tror att det ligger lika mycken säkerhet i ett sådant beslut som intagande i kontraktet af en viss återbetalningstid. Men låtom oss se till, om det visat sig att Riksdagen lätt sinnigt behandlat lånefrågorna. Jag tror det ej, och jag ber att här få erinra om, att samtidigt med det att man upptagit lån, i sammanhang med byggande af jernvägar och detta med större anslag än hvad som upplånats, har man äfven till kapitalisering anslagit större belopp än de upptagna lånen uppgå till.

Då man bevittnat detta under en följd af år, vet jag verkligen icke, hvarför man nu gör sig så mycket onödigt bekymmer.

För öfrigt tror jag, att denna fråga blifvit gjord större, än hvad den förtjenat att blifva. Ty det framgår alldeles tydligt af fullmäktiges protokoll, att fullmäktige ansett den ifrågavarande låneformen vara en form, som särskildt passar för ögonblicket. Ty genom räntefotens bestämmande till 3 procent och den derigenom framkallade höga kapitalrabatten framträdde behovet af denna låneform, som medgaf att i stället för ett ovilkorligt inlösen al pari återköpa tid efter annan de utfärdade obligationerna på fördelaktigare vilkor.

Den ärade talaren yttrade slutligen, att om man nu endast byggde på Riksdagens önskan att betala, vore det att lössläppa alla former och detsamma som att rivna bort alla dammar, emedan de ej kunde motstå den starka vårfloden.

För min del tror jag, att den dam, han föreslår att bygga, är af den beskaffenhet att, om man söker vinna trygghet derigenom, är visserligen ett dylikt arbete ett arbete i fåvitsko.

Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att i afseende på nu föredragna moment yrkats dels bifall till hvad utskottet deri hemställt, dels ock, att kammaren skulle godkänna herr *Forssells* förslag, det Riksdagen måtte föreskrifva, att de statsobligationer, som af riksgäldskontoret utgifvas, skola innehålla bestämmelse om den tid, inom hvilken lånet skall återbetalas.

Derefter gjorde herr vice talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

*Angående
hvad som bör
iakttagas vid
utfärdande
af vissa slags
statsobligationer.
(Forts.)*

Herr *Forssell* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anlogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i mom. a) uti 2 punkten af sitt utlåtande n:o 63, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Forssells* yrkande, det Riksdagen må föreskrifva, att de statsobligationer, som af riksgäldskontoret utgifvas, skola innehålla bestämmelse om den tid, inom hvilken lånet skall återbetalas.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 72;
Nej — 22.

Mom. b).

Utskottets hemställan bifölls.

3 punkten.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

4 punkten.

Lades till handlingarna.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 5 b, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjerde hufvudtiteln gjorda framställning angående derunder uppförda anslag dels till försvarsverket till lands i allmänhet, eller arméförvaltningens departement, dels ock till beklädnad och utredning m. m. för indelta infanteriet, Vermlands fältjägarecorps och Jemtlands hästjägarecorps;

n:o 6 a, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte hufvudtiteln gjorda framställning angående derunder uppförda förslagsanslaget till lindring i rustnings- och roteringsbesvären; samt

n:o 67, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle uppföras främst de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, och sist de ärenden, som blifvit denna dag bordlagda andra gången.

Justerades ytterligare tre protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 10,47 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
